

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kladóhivatal:
Budapest, V., Józseftér 10,
hová minden küldemény
intézendő.

Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve... 8 frt
Fél évre..... 4 „
Negyedévre..... 2 „
Az »IFJUSÁG«-gal együtt
évente két forinttal drágább

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

A jelen szám tartalma:

Gyermekeink. Irta: Szabolcsi Miksa. — Nemzeti gyász.
(Tudósítások). — Még egyszer Luccheni. Irta: Gelléri Miksa.
— Kaszárnya áristom. (Tárcza). Irta: Hazai Hugó. — Chérem. —
Hírek. — Pályázatok. — Hirdetések.

A mellékleten: Igazi bőjt. (Jezsaiás után) Irta: Roboz Andor.
— Jóm-Kipur. (Rajz.) Irta: Haber Samu. — A vezeklés napjaiban.
Irta: Hajdu Miklós.

Naptár:

Vasárnap (1898 szeptember 25.) 5659. Tisri hó 9-ike.
Este beköszönt Jóm-kipur ünnepe. Hétfő 10-ike. Jóm-
Kipur napja. Kedd 11-ike. Szerda 12-ike. Csütörtök 13-ika.
Péntek 14-ike. Este beköszönt Szukósz ünnepe. Szombat
15-ike. Szukósz-ünnep első napja. (Hetiszidra a Szukósz
hetében nincs).

Gyermekeink.

— Jóm-kipur napi elmélkedés. —

Ne higgy néki, akármennyire erősítgeti is, hogy ő azért őszinte hive az apáktól öröklött vallásnak s meg nem tagadná azt világerért sem. Amit jónak, nemesnek fogadtunk el, azt átörökljük gyermekeinkre, s ha igazán olyan drága volna előtte az ősök hite, nem nevelte volna gyermekeit hithagyásra s nem egyengette volna utjukat az uralkodó egyház felé. Mondom néked, hivem, ne higgy néki, akárhogy szépíti is kettős gyalázatosságát. Kettős; mert gyalázatosság, hogy megtagadtatja gyermekeivel atyjukat, és gyalázatosság, hogy ő maga megmarad zsidónak.

Ne higgy hát néki, ne higgy őszinteségében és ne higgy szándokai tisztaságában. Gyermekeit oda küldi haszonlesésből, ő meg itt marad gyávaságból. Vagy meg is fordíthatod: gyermekeit odaküldi gyávaságból, ő meg itt marad haszonlesésből. Lehet az is, hogy mind a kettőt gyávaságból, vagy mind a kettőt haszonlesésből, sőt, hogy mind a kettőt mind a kettőért cselekszi, de tiszta szándékot, őszinteséget és becsületes meggyőződést ne keress ilyen tettekben. Ellentmond az egyik a másiknak, lerontja az egyik a másikat. Ha igazabbnak találja a másik hitet, miért nem fogadja el ő is, ha meg drága előtte az apáktól öröklött hit, miért tagadtatja meg gyermekeivel?

Mit tartozik ez ránk? kérdezitek, olvasóim. Mit tartozik ránk, ki mit mivel gyermekeivel? Nem is tartozik ránk, ha Schwarz vagy Roth, Szabó vagy Kovács, ránk nézve egészen közömbös úr, mint kereskedik hittel, meggyőződéssel, de ha olyan ember cselekszi ezt, ki szerepet kér magának a felekezeti életben, ki vezetni akar, mert ereje, befolyása, hatalma éppen abban rejlik, hogy a zsidók egyik vezére; ha *ilyen* ember csereberél övéi vallásával, spekulál a maga zsidóságával: nincs olyan erős szó, melyet — nem ő — de az a közösség meg nem érdemelne, mely azt az embert továbbra is megtűri a vezetésben.

Hova is jutottunk! A zsidóság élein olyan emberek is állhatnak, kiknek az az érdemök, hogy ők maguk még nem tértek ki.

Ez nincs benn a nagy bűnlajstromban, melyet Jóm-Kipur napján mellünket verdesve, magunkra vallunk. Nincs benn sem az Osamna-ban, sem az Al-chétben. Ilyeneket a régiiek phantáziája ki nem eszelt.

És nincs benn sem az Osamuban, sem az Al-chétben egy másik bűn sem, melyre szintén nem gondoltak apáink, de a melyben, ő, hányan leledzünk.

»Azt a vétket is bocsásd meg minékünk, ó Isten, melyet gyermekeink ellen követtünk el!« — ilyen Al-chét nincs benn a majdnem végtelen lajstromban.

Hallani már ma is, hallani úton-útfélen fiatalabb emberektől: szeretnék én is hinni, szeretnék én is tenni; de nem tudom, mit, nem tudom, hogyan. Érzek valami irt a lelkemben, de szüleim házában nem hallottam Istenről és nem tudom, miként kell őt tisztelni.

Nem hallottam Istenben való bizalomról, Isten akaratában való megadásról, nem hallottam soh'sem imádkozni, nem láttam soh'sem zsidó ünnepet.

És hányan vannak ifjak, kiket már csak keresztény társaik tartanak meg a zsidóságnak. Nem is tudnák, hogy zsidók, ha nem ezen a néven gyaláznák őket.

Vétkeztünk, vétkeztünk gyermekeink ellen. Bocsásd meg, ó, Isten nagy bűnünket.

És vétkeztünk apáink, anyáink ellen; nem követtük nyomdokaikat, megszegyénítettük a sirban, mert gyermekeinknek nem örököztük át tanait.

Tán meg is szakadna velünk a láncz, ha részben gyermekeink nem pótolnának bennünket. Milyen különös! sok szülei házba a gyermek viszi be a hitet.

Telve benyomásokkal tér haza a gyermek az iskolából, ahol a tanító oly szépen magyarázott Istenről és parancsairól. Otthon nincs Isten és nem ösmernek isteni parancsot, de hazahozza a gyermek mindakettőt.

Milyen különös is kell ezért imádkoznunk: Adj, Urunk, Istenünk, erőt, kitartást gyermekeinknek, hogy sikeresen megküzdjenek közömbösségünkkel, hogy visszavezessenek bennünket Hozzád, szent akaratodhoz.

Ne mosolyogjanak; ösmerek családokat, melyekbe a gyermek vitte be újból a Jom-Kipur't, ösmerek egy anyát, kit 10 éves leánykája tartott vissza hite megtagadásától. A mamát Ros-Hassonókor már buzgón imádkozni láttam. Megtanította rá a tanító, ki gyermekét tanítja hitre.

Ő már olyan házból való, ahol imakönyvet nem találni, imádkozó szót nem hallani; ahol sweiczi és északnémetországi buzgó keresztény nevelőnk nevelik a jövő zsidó anyákat.

Adtál, Isten, menedéket az iskolában.

Áldd meg azért, atyánk, azt a közösséget, mely a menedékről gondoskodik. Erősödjék és virágozzék, hadd térítse vissza Izraelt Istenéhez.

Szabolcsi Miksa.

Nemzeti gyász.

(H. S.) Erzsébet királyné hült tetemei mögött bezárult a bécsi kapuczinusok templomában levő kriptaajtó. A kincsétől megfosztott magyar nemzet, mely a drága halott porhüvelyét is a szomszédnak volt kénytelen átengedni s a ravatal körül idehaza istenigazában ki sem sirhatta magát, kesergő, hívó szóval, mint gyermek meghalt anyját, költögeti a királyné szellemét. Ahol csak temploma van a magyarnak, mindenütt idézik Erzsébetet, az új Magyarország génuszát, patronáját. Felekezeti különbség nélkül. És mint gyászeseiben a ravatalon nyugvó apa anya körül, egymásra borulnak még a haragos testvérek is, úgy látjuk testvérileg osztozni, a gyászban megbékülni, a templomokban fölsíró közös fájdalommal egyesülni a felekezeteket, melyek közül hol egyik, hol a másik, hol itt, hol ott adja a haragos testvér szerepét.

Mind testvérek most ők s a zsinagógák nem gyógyzik magukba foglalni a más hitűeket, akik megilletődve hallják fölzugni a zsinagógákban a magyar királynéért azt a gyászimat, mit a zsidó gyermek mond elhunyt szülőjeért és elfogódva nézik, amint kigyul a zsidó templomokban — a halottnécs, az a világosság, amit legkedvesebbjei emlékének szentel a zsidóhitű.

A vallásszabály nem akadék ebben s nem tiltja dogma, hogy a kapuczinusok templomában pihenő királynéért felekezeti gyászt öltön a magyar zsidóság. Sőt községenként abban a tisztességben részesítik a nemzet halottját, amivel a felekezet nagyjait, mint felekezeti kiválóságokat, teszik minden időkre ragyogó példává. A házkarába, a gyászemlékezésbe való fölvétel ez, örök időkre, s áldozás a megdicsőült emlékének minden főünnepnapon, olyankor mikor legkedvesebb halottjaiért együtt sir a község minden gyászolója is.

De nem csak ily módon áldozott felekezetünk mint felekezet a királyné emlékének, hanem helylyel közszel vallásos szabvány ellenére, a mézzel édesítendő ünnepnapon, gyászba öltöztette templomait és gyászünnepet tartott az öröme rendelt időben, szokás ellenére.

Ime, ez a mi hitvallásunk. Nem kérkedünk nemzeti érzelmeinkkel, de ha azok spontán nyilatkoznak meg — tények igazolják — elébb vagyunk magyarok s azután zsidó felekezetűek.

Az ország legnépesebb felekezete nevében csak a minap hallottunk *mást* hirdetni — dogmaul.

Ám a magyar zsidóhitűek gyásza nemcsak szavakban, nem csak a megengedhető gyászpompa kifejtésében és nem pusztán vallásos cselekedetekben keresett megnyilatkozást, tehát a porlandó királynői tetemnek nemcsak *szellemi* eszközökkel és erővel áldozott felekezetünk; hanem a nemzet örök pihenőre tért génuszának jóságos lelkét, szellemét tették örökké hatóvá *anyagi* eszközökkel és erővel — a zsidó felekezet hívei.

A királyné jóságos lelkét megrögzítették jótékony alapítványokban, keresett élethivatását: hogy enyhítést nyújtson a szenvedőnek, nem engedték eltűnni e földről, hanem *föltámasztották* humanitárius alkotásokban. (A pesti hitközség és chevra-kadisa egymaguk 65.000 koronás alapítványokat tettek, mint ezt az előző héten jelentettük.)

A porlandó testet eltemethették a kapuczinusok kriptájában és föltámasztják majd hideg fehér márványban itt mi közöttünk is; ám a királyi szellemet és lelkét sem engedték mi elröppenni, annak nemcsak hideg emlékjelet állítottunk az emlékezésben, hanem munkakört, eleven hatóerőt kölcsönöztünk neki a jöttevő alkotásokban.

Más felekezetek, mint ilyenek e tekintetben nem követték a zsidóhitűeket; de részt vesznek egyedenként a nemzeti emlékjelek alkotásában, amiben természetesen a mi hitbelieink mint felekezet sem maradnak hátra.

Az itt elmondottakat a gyászestéről hozzánk küldött rengeteg sok tudósításra építjük, amelyeknek egy részét itt közöljük; megjegyezvén, hogy a most elmaradtak következő számunkban jelennek meg.

A tudósítások ezek:

A székesfővárosban.

A pesti izr. hitközség dohány-utcai temploma csütörtök délben kívül és belül mély gyászban pompázott és feketébe öltözködött az ezer meg ezer hívő is, kik a roppant csarnokot és a két hatalmas karzatot rogyásig megtöltötték, pedig ugyanabban az órában a pesti hitközség második templomában, a Rombach-utcaiban is gyászistentiszteletet tartottak. *Kohner* Zsigmond hitközségi elnökkel az élén ott volt a hitközség előljárósága, választmányja, képvisellete; *Ehrlich* Mózes vezetése mellett a chevra-kadisa vezetése, *Herzl* Antalné alelnök-asszonyonnyal a nőgyelet választmányja mély gyászban, dr. *Munkácsi* Bernát iskolafelügyelővel a 80 tagból álló hitközségi hittanári, tanári és tanítói kar; a hitközség és intézményeinek tisztviselői, a rabbiképző-intézet és zsidó tanítóképző-intézet tanárai és tanítványai. Az emelvényen ott voltak fekete díszgálában a zsidó országgyűlési képviselők, az első padokban magos bírák és egyéb méltóságok, míg a padok előtt a fiu-árvaház kicsiny lakói foglaltak helyet. A gyászistentiszteletet *Lazarus* Adolf főkantor nagy körussal a »Ha az Isten« kezdetű magyar gyászenéssel nyitotta meg, mire *Kohn* Sámuel dr. főrabbi mindenkit mélyen megható, remek magyar beszédben esetelte a nagy gyászt, mely a magyar hazát érte. A könyeket fakasztó ima után, melylyel beszédét befejezte, a főrabbi a frigszekrény előtt elmondta a kadis-imát, mire a főkantor az »Él molé rachamim« imát és a 16. zsoltárt reczitálta szivrehatóan. Most az árvák mondották el a szülőkért imádkozni szokott kadist, mit a közönség csendesén és könyek között utánuk mondott az árváknak, anyáknak, Erzsébet királyné sohasem oszló emlékéért.

Az orsz. rabbiképző intézet előző napon tartott gyászistentiszteletet, melynek különösen kimagasló része *Blau* Lajos dr. rabbi és talmud-tanár tartalmilag és formailag egyaránt kimagasló, gyönyörű magyar gyászbeszéde volt.

A pesti hitközség elemi és polgári fiúiskolájában csütörtökön reggel volt gyászistentisztelet, melyen 800 gyermek vett részt. Magyar gyászbeszédet *Braun* Salamon dr. rabbi és polgári iskolai tanár és *Stern* Ábra-

hám, a két intézet igazgatója, mondott. Utóbbi szép beszédében kiemelte, hogy aki imádott királynénkat a magyart és a magyar irodalmat így megszeretni tanította, az a pesti zsidóiskolából került ki, hol 50 év előtt tanulta meg a magyar nyelvet; az a férfiú: *Falk* Miksa.

A zsidó hitű tanulókkal, kik más iskolákba járnak, öt csoportban tartottak gyászistentiszteletet hittanáraik a dohány-utcai és Rombach-utcai templomokban, melyek mindannyiszor színültig megteltek. Az emlékbeszédeket *Schön* Dávid, *Fényes* Mór dr. tanárok és *Weiszbürg* Gyula dr. a pesti hitközség segédabbija, mondották. Dr. *Weiszbürg*ről el akarjuk mondani ebből az alkalomból, hogy a hét folyamán 4 gyászbeszédet mondott Erzsébet királynéért, mindmegannyit szépen és tartalmasan. Ő beszélt a csütörtöki nagy istentiszteletnél a Rombach-utcai zsinagógában, hol *Bachmann* főkantor, tőle megszokott művészettel adta elő az énekes részeket. Beszélt kétszer az ifjusági istentiszteleten, aztán a nőgyelet leányárvaházában rendezett gyászistentiszteletnél.

Az óbudai hitközség csütörtökön este rendezett gyászistentiszteletet, melyen a hitközség vezetésén és tagjain kívül, élükön *Ehrlich* Sámuel hitközségi elnökkel, nagy számban voltak jelen a III. kerület keresztény honoratiorjai, az összes hatóságok képviselői, tisztek és katonák. Ha a roppant közönséget (a templomban alig lehetett mozdulni) a nagy alkalmon kívül, *Adler* Illés dr. főrabbi nagy szónoki tehetségének a hire vonzotta a templomba, mondhatjuk, hogy nem csalódott. Olyan szép és olyan megható magyar gyászbeszédet tán csak keveset mondottak el az országban. Nem volt szem, melyben ne ragyogott volna köny, midőn a szónok Istenhez fordulva panaszával, így szólott: . . . és Te Atyánk az égben, hogy tűrhetted azt a tördőfést, mikor a Te tőrásban az van írva: »az oltárra ne emeld vasadat!« Hisz királynénk szive oltár volt, oly szent, oly tiszta, mint az?»

A pesti orthodox hitközség 19-én délután tartott gyászistentiszteletet *Orczy*-házi templomában. A hitközség széphangu főkantara, *Hartmann* Dávid, megnagyobbított karral, 3 zsoltárt adott elő megkapóan, mire *Reich* Koppel, főrabbi gyászbeszédet mondott, melyről csak azt sajnáljuk, hogy német volt. Mert a beszédből igazi fájdalom, imádatszerű tisztelet az elhunyt királyné iránt, loyaltás és hazalásig szólott. A hivek könyes szemekkel, mélyen megindulva, hallgatták végig az egy órai szónoklatot, mire Él molé rachamim és Kadis-ima fejezte be az istentiszteletet.

A vidéken.

A szegedi hitközség, mint előre jeleztük, f. hó 18-ikán vasárnap este 7 órakor tartotta meg Erzsébet királynéért a hitközségi gyászistentiszteletet. Küldöttségileg megjelent ezen *Gaudernack* lovassági dandárparancsnok vezetése alatt a tisztikar nagy része, továbbá a nőgyelet tagjai mély gyászban, a 48-as honvédek stb. Zsufolyva volt a templom hajója és a karzatok és künn a templom körül is maradt még ezernyi tömeg, mely már nem nyerhetett bebocsáttatást, habár valóságosan életveszélyes tolongással törekedett is bejutni. Először a »Hald beszédünk. . .« szomorú melódiája hangzott föl. Ezután a hitközségi kantor énekelt, majd újból a gyászkar a »Mindenható égi Atyánk. . .« gyászdalt énekelte el. Erre *Löw* Immanuel dr. főrabbi magas szárnyalású gyászbeszédet tartott a nemzet halottja fölött. Hét bibliai alakkal hasonlított össze Erzsébetet, ki mind a hétének élő megtestesülése volt és a megkapó szép beszéd végzetével remek halotti imát mondott az elhunytért. A közönségre mély hatású istentiszteletet a »Hymnus«-szal rekesztették be. A második gyászistentisztelet a zsinagó-

gógában az összes zsidó vallású középiskolai tanulók számára tartottak. Ez alkalommal, s a harmadik gyász-ünnepélyen is, melyet a népiskolásoknak tartottak, *Löw* Immanuel főrabbi emlékezett meg Erzsébet királynéről.

Az aradi hitközség a királyné gyászos elhunyt alkalmából közgyűlést tartott, a melyen *Deutsch Bernát* elnök emelkedett hangon emlékezett meg a nemzeti gyásrról s hét pontból álló indítványt terjesztett elő. A feketével bevont teremben feketében megjelent képviselő-testületi tagok ezután egyhangulag a következőket határozták: A hitközség mély fájdalomának és a megmérhetetlen veszteség fölötti részvétének jegyzőkönyvbe iktatásával ad kifejezést; f. hó 21-ikén ünnepélyes gyászisteniszteletet rendeztet; Erzsébet királyné neve az ez évi engesztelési ünnepen a *Haszkarah* folyamán kegyeletteljesen megemlékessék és elhalálózása napjának évfordulóján örök időkre minden évben egy gyászfordulógyertya gyujtassék és kadis-ima mondassék. A királyné arcképe fekete keretben a gyűlésteremben elhelyeztessék. A hitközség kebelében fennálló jótékonyági intézményeket felkérlik, hogy királyasszonyunk iránti hálás, örök emlékezetül »Erzsébet«-alapot létesítsenek oly czélból, hogy ezen tőke kamatai minden év szeptember havának 10-ik napján, mint a gyászeset évfordulóján, szegények közt kiosztassanak. Az emelendő szoborra 200 koronát szavazzanak meg. A zsinagóga alapházán kitűzött gyászlobogó 30 napig hagyassék fenn. *Mandl* Vilmos dr. indítványára az elnök beszédét is jegyzőkönyvbe foglalták. A templomban már *Ros-Hassonó* napján is megemlékeztek a nemzeti gyásrról, midőn *Rosenberg* Sándor dr. főrabbi imát mondott a királyné lelkiüdvéért. A tulajdonképeni gyászisteniszteletet f. hó 21-ikén tartották meg a helyi hatóságok, testületek jelenlétében. Az istentisztelet gyászkarra kezdődött, ezt a főrabbi imája az irástartó előtt, majd a főkantor és kar zsoltáréneke, továbbá *Rosenberg* Sándor dr. főrabbi remek szép gyászbeszéde és záró imája követte. Ezután az árvaház növendékei kadis-imat mondtak, végül pedig a Szózatot énekeltek.

A pozsonyi orth. hitközség f. hó 19-én d. e. 10 órakor gyászisteniszteletet rendezett a nagy zsinagógában a városi hatóság, a helyőrség és más notabilitások jelenlétében. Néhány zsoltár recitálása után *Schwarz* S. főkantor mondta el a szokásos imát a boldogult királyné lelkiüdvéért és a király és a legtetsőbb uralkodóházáért. Majd *Schreiber* B. főrabbi a meghatottságtól reszkető hangon dicsőítette hazánk védőasszonyának emlékét. A gyászisteniszteleten részt vettek a hitközség közönsége és polgári-, valamint a középiskolák zsidó vallású növendékei is. Megelőzőleg az elemi fiúiskolában *Rosenbaum* Izrael, iskolaszéki elnök és még több iskolaszéki tag jelenlétében *Kohn* Vilmos tanító magyarázta a veszteséget, mely királynénk elhunytával érte hazánkat. — A leányiskolában *Oesterreicher* Lázár tanító, a polgári iskolában *Oesterreicher* Miksa igazgató és *Fischer* J. tanár ecseztelték a nagy nemzeti gyászt. A gyászistenisztelet után rendkívüli közgyűlés volt, melyen *Gstettner* Lázár, hitközség elnöknek a nemzeti gyászt méltató szavai után a következőket határozták: Királynénk halála felett érzett fájdalmát a hitközség jegyzőkönyvben fejezi ki. A királyhoz részvétfeliratot intéz. A királyné lelkiüdvéért a gyászéven át a templomban emlékmécset gyujtat fel és 30 napon át, valamint minden halálózása évforduló napján a szokásos kadis imákat végezteti egy árva gyermekkel. A hitközség »Erzsébet királyné« alapítvány czímen örök időkre 5000 koronás alapítványt alkot, melynek évi kamatait a királyné halála napján a szegények közt osztják ki

A pécsi hitközség, melynek a nemzeti gyászból való részvételéről már előző számunkban is írtunk, f. hó 19-ikén gyászistentiszteletet tartott a királynéért. A templomban ez alkalommal *Fejérvári* Géza báró főispán és *Majorossy* polgármester vezetése alatt a megyei és városi hatóságok, a bíróságok, a kamarák, a tisztikar a jogakadémiai tanári kar is megjelentek. Ott volt továbbá a hitközség előljáróságán és képviselő testületén kívül az izr. nőegyesület s az összes iskolák növendékei. A gyászistentiszteletet *Ermster* Géza főkantor kezdte az Adon ólom kezdetű imával. Az emlékbeszédet *Perls* Armin dr. főrabbi mondotta, amely nagy szabású, történeti vonatkozásokban gazdag volt s az árván maradt Magyarországon keseregett. A mélységes mély hatást keltett beszéd után »Ha az isten kedvesinket életükből kiszólítja« kezdetű gyászdallal berekesztették az ünnepséget.

Debreczenben a királyné elhunytáról már *Ros-Hassonó* napján, f. hó 17-ikén megemlékeztek úgy a status-quo, mint az orthodox hitközség templomában. Mindakettőben imát mondott a pap a királyné lelkiüdvéért. A status-quo hitközség a hivatalos gyászistentiszteletet f. hó 22-ikén tartotta meg, a melyen *Kiss* Áron ref. püspök, az ág. ev. egyház, a megyei és városi hatóságok, bíróságok, a tisztikar, az iskolák és nagy gyászoló közönség felekezeti különbség nélkül jelent meg. A fekete drapériákkal bevont új templomban *Dávid* egyzsoltárának eléneklésével kezdődött a gyászistentisztelet, mire *Krausz* Vilmos főrabbi könyekig megindító beszédben méltatta a nemzet örangyalának elhunytát, majd megkapó imát mondott a királyért és hazáért. A gyászbeszéd után a kantor kadis imát mondott, mire a felekezeti iskola ifjúsága a Hymnusnak, »Szánd meg Isten a magyar« kezdetű strófáját énekelte. Az istentisztelet után a felekezeti iskola tanári kara a növendékekkel az intézetbe vonult, a hol a gyermekeknek is elmagyarázták a nemzeti veszteséget. A gyermekek végül imádkoztak a királynéért. — Az orth. hitközség 7 napig égeti a lélek-mécset és 30 napig tartja kitűzve a fekete lobogót.

Győrött úgy a kongr. mint az orth. hitközség istentisztelettel adózott a királyné emlékének a győr- és győrszigeti izr. nőegyesület és a chewra-kadisa pedig emlékülést tartottak. *A győrujvárosi zsidótemplomban* tartott gyászünnepélyen *Laszberg* gróf főispán vezetése alatt a vármegye és város küldöttségei, az állami hivatalok, tanintézetek, katonai tisztikar és testületek képviselői, valamint nagyszámú közönség vett részt. A zsidó felekezeti tanuló ifjúság tanárai vezetése alatt jött el. Az ünnepélyt megható gyászdal éneklése vezette be, utána *Schwarz* Mór dr. főrabbi mondott virágos nyelvvezetű emlékbeszédet az elhunyt királynéért, mely egész benesejében megindította a gyászoló hallgatóságot. A kegyelet ünnepélyét vallásos dallal fejezték be. — *A győrszigeti orth. zsidó templomban* hétfőn délelőtt volt a gyászistentisztelet, melyen *Synders* Jakab főrabbi szép beszédet mondott, *Weisz* Herrmann hitközségi tag alkalmi zsoltárokat énekelte, végül Kadist mondtak. Délután ismét Kadist imádkoztak, alkalmi zsoltárt énekeltek s *Synders* főrabbi héber megható imát mondott a királyért és királyi családjáért. — *A győr- és győrszigeti izr. nőegyesület* választmányja *Herzl* Zsigmondné elnöklété alatt f. hó 19-én tartott ülésén elnöknő ajánlatára egyhangulag elhatározták, hogy a királynénak dicső emléke jegyzőkönyvileg megörökítendő, a királyné nevenapján az egyesület minden évben egy izraelita és egy keresztény iskolás leányt felruház, az emlékszóborra 60 koronát ad, s az »Erzsébet királyné«-alap megteremtésében részt vesz. — *A győri chewra-kadisa* szeptember 19-én tartott ülé-

sében egyhangulag elhatározta, hogy a királyné elhunytá fölötti fájdalmának jegyzőkönyvileg ad kifejezést, hogy 30 napon át az elhunynak lelki üdvéért kadist mondat s ugyanennyi ideig a templomban emlékmécses éget; a halálzási nap évfordulóján szintén kadist mondat és az emlékmécses meggyújtja, végül a királyné szobrára 50 koronát ad.

A n.-kanizsai izr. hitközség elüljárósága *Gelsei Guttman Vilmos* kir. tanácsos hitk. elnök elnökle alatt f. hó 15-én tartott rendkívüli közgyűlésében a megdicsőült királyné emlékének áldozva, a következőket határozta: A hitközség, királynék halála fölözt érzett mély gyászának és fájdalmának jegyzőkönyvében kifejezést ad és ezt Ő felségéhez fölterjeszti, a hitközség iskoláira és épületeire kitűzött gyászlobogókat hat hétig hagyják helyükön, a templomban gyászünnepélyt rendeztet ujév és engesztelő nap közötti időben. A templomban négy héten át Kadis imát mondat. Az összes tanintézetek ifjúsága részére külön gyászistentiszteletet rendeztet és a hitközség összes tanintézeteiben külön gyászünnepélyt tartat. Az elnökséget megbizsa annak idején előterjesztést tenni arra nézve, hogy a királyné emléke a hitközségi élet körében mily módon örökítették meg.

A hitközségi gyászistentiszteletet f. hó 20-ikán tartották meg a fekete drapériával bevont templomban az összes városi hatóságok, az állami hivatalok és a helyőrség tisztikara teljes számban részt vett a gyászistentiszteleten. A gyászistentiszteleten *Neumann Ede* dr. főrabbi megindító szép beszédet tartott, *Kartschmaroff* Leó főkantor pedig igen szépen énekelt. — Az izr. jótekhony nőegylet e hó 22-iki rendkívüli közgyűlésen határozott az iránt, miképen adjon nagy fájdalmának és kegyeletének kifejezést. A chevra-kadisa f. hó 19-én a nemzeti gyász alkalmából igen látogatott választmányi ülést tartott, melyen *Szabó Zsigmond* dr. elnök meghatótan emlékeztén meg a királynéról, a következő indítványt egyhangulag fogadták el. A szentegylet fájdalmát jegyzőkönyvileg megörökíti. A királyné lelki üdvéért emlékmécses gyújt s 2000 koronás alapítványt tesz, melynek kamatait »Erzsébet királyné alapítvány« kamatai czímen minden év szeptember 10-én a dicsőült halála napján egy özvegynek vagy özvegyeknek adja ki.

A veszprémi hitközség képviselőtestülete, Erzsébet királyné gyászos elhunytá alkalmából, f. hó 19-én *Rosenthal* Nándor elnökle alatt rendkívüli közgyűlést tartott, s az elnöknek a királynéról történt megható megemlékezése után egyhangulag elhatározta, hogy: a királyné emléket jegyzőkönyvileg megörökítetteti, az orsz. izr. iroda útján részvétiratot küld a királyhoz, gyászistentiszteletet tart, lsten házán és iskolán 30 napon át gyászlobogót tart kitűzve, a templomban 30 napon át a kaddis imát végezteti s a királyné szobrához 50 korona adományjal járul.

A gyászistentiszteletet f. hó 21-én délelött 10 órakor tartották meg a zsufolásig megtelt templomban, hol megjelent a vármegyei és városi hatóság, a teljes honvéd tisztikar, az állami polgári és kereskedelmi ifjúság a tanári karral. Az ünnepély fénypontja *Klein Arnold* dr. főrabbi remek beszéde volt, a mely költői ihlettel és szónoki hévvel varázsolta a hallgatóság elé az elhunyt, dicső királyné alakját.

Ujpesten a nemzeti gyász alkalmával a hitközség, valamint a chevra-kadisa képviselőtestülete és az izr. nőegylet választmánya külön-külön rendkívüli gyűlést tartottak, melyekben *Weisz Mór* hitközségi elnök, *Hadl József* chevra-kadisa elnök és *Friedmann* Árminné nőegyleti elnök ecsetelték a nagy veszteséget, mely a nem-

zetet érte. A közgyűlés azután egyhangulag elhatározta hogy az upesti izr. hitközség fájdalmának jegyzőkönyvében ad kifejezést, a templomban a felnőttek és az ifjúság számára külön-külön gyászistentiszteletet rendez. 20 koronával hozzájárul az Erzsébet szoborhoz. A szt. egylet Erzsébet királyné nevét viselő 1000 koronából álló alapítványt létesít, melynek kamatait a gyászforduló napján elosztják a szegények között, továbbá a boldogult királyné emléket örök házkarával és a halálnapjának fordulóján a gyászmeés meggyújtásával fogja megőrizni. A nőegylet végre 50 koronával hozzájárul az Erzsébet szoborhoz és 100 koronával az »Erzsébet királyné« alaphoz.

A gyászistentiszteletet f. hó 20-án tartották, melyen a felekezetek, a hatóságok és tantestületek vettek részt. A nagy gyászt *Venetiamer* Lajos dr. költői ihlettséggel előadott beszédben méltatta.

Az esztergomi hitközség *Horn Károly* dr. elnökle alatt tartott előjárósági ülésén elhatározta, hogy a nemzeti gyász alkalmából f. hó 21-ikén gyászünnepélyt tartatt a felekezeti iskolában, utána a királyné emlékének szentelt közgyűlés, majd gyászistentisztelet következik, amelyre az izr. tanulifjúságon kívül az összes polgári és katonai hatóságok is hivatalosak. Az ünnepi beszédet *Weisz* dr. főrabbi mondja. Azt is elhatározta az előjáróság, hogy a királyné emlékművére a hitközségben gyűjtést indít.

A beregszászi chevra kadisa a nemzeti gyász alkalmából f. hó 19-én rendkívüli közgyűlést tartott. A feketével bevont teremben a tagokon kívül megjelentek *Jobszty* Gyula kir. tanácsos, Beregvármegye alispánja, *Buzáth* Camil dr., Beregszász város polgármestere, *Balázs* János főkapitány és még más notabilitások. *Róth* Gábor ügyvéd, az egyesület elnöke, megható szép szavakban emlékezett meg az országot és világot megrendítő gyászesetről. Könyekig megindító beszéde után a közgyűlés kimondta, hogy a királyné emléket jegyzőkönyvileg megörökíti. Királynék lelkiüdvéért a nyilvános üdv ima ünnepnapokon minden időközön át »El mole rachmim« imát mondat, részvétét a miniszterelnökség útján a trón zsámolya elé terjeszti. Végül a kantor elmondta karral az »El mole rachmim« imát.

Körmöczbányán az izr. hitközség f. hó 21-ikén tartott gyászistentiszteletet dicsőült királynéknak emlékére. A hitközségnek nem rég fölvatott templomát, mely ez alkalommal gyászoló diszt öltött, zsufolásig megtöltötte a város művelt közönsége, az összes városi hatóságok. Az istentisztelet gyászdallal kezdődött, a melyet a körmöczi dal-egyesület adott elő, *Antos* Károly városi karmester vezetése mellett, ezután *Weisz* Jenő, Sopronból meghívott tenorista, énekelt a »Michtam ledovid« kezdetű zsoltárt, utána *Lenke* Manó dr., besztercebányai főrabbi lépett a szószékre s rövid, de szép ima után megható s igen tartalmas hazafias gyászbeszédet mondott, a mely a közönségnek osztatlan tettségével találkozott. A beszéd után *Weisz* Jenő, az »El mole rachamim« kezdetű gyászimát énekelt, végül a körmöczi dalegyesület adott elő egy gyászdalt.

A fogarasi izr. hitk. képviselőtestület a chevra kadisa elnökségével együttesen f. hó 17-én rendkívüli gyűlést tartott a nemzeti gyász alkalmából. Agyűlésen *Fleiszig* Gyula elnök meghatóan emlékezett meg a nagy veszteségről, mire a választmány elhatározta, hogy a Ros-Hasono első napján megtartott megemlékezésen kívül f. hó 28-án gyászistentiszteletet rendez, a gyászévbén a nagy ünnepek alkalmával halotti imát s a rabbival kaddis-imát mondat és végül az izr. országos irodát táviratilag kérte, hogy részvétét a legmagasabb trón elé juttassa.

A szombathelyi congr. hitközség a nemzeti gyász alkalmából rendkívüli előjárósági ülést tartott, melyen elhatározta, hogy a királyné emlékét jegyzőkönyvben örökíti meg, a temetés napján gyászimát, mondat, a templomban 30 napig égeti a lélekmécsest s az ünnepélyes gyászistentisztelet megtartására bizottságot küldött ki. A temetés napján, a temetés órájában tartott istentiszteleten *Bernstein* Béla dr. főrabbi megható imát mondott a királyné lekiüdvéért. — Az orth. hitközség megalapított új iskolájának ünnepélyes megnyitását a gyász miatt elhalasztotta.

Az érsekújvári hitközség, f. hó 21.-én gyászistentiszteletet tartott a királyné lekiüdvéért, melyen a hívek kivül ott voltak a városi hatóságok, gimnáziumi tanári kar, a felekezeti iskola növendéket, stb. A tanuló ifjúság »Ha az Isten kedveseinket« gyászdal eléneklésével nyitotta meg az ünnepélyt. Ezt követte a 49. és 91. zsoltár, előadva *Rosenzweig* főkántor által, karkiséret mellett. Majd *Richter* Zsigmond főrabbi szebbnél szebb héber idézetekkel átszótt gyászbeszédet, s a kadis és Él molé rachamim imát mondta el, mire a gyászdal második felének eléneklésével az ünnepélyt berekesztették.

A moóri hitközség, *Heumann* József dr. elnök előterjesztésére mély gyászának jegyzőkönyvében adott kifejezést. A megdicsőült királyné emlékére f. hó 21-ikén gyászistentiszteletet tartott, melynek *Büchler* főrabbi kitűnő alkalmi szónoklata és *Beregi* tanító által ez alkalomra betanított két ének voltak kiemelendő momentumai. A nagyszámban megjelent vendégek és községi tagok zsufolásig töltötték meg a templomot. Délután 2 órakor a felekezeti iskolában is gyászünnepély volt, hol *Ondódi* tanító magyarázta a tanulóknak a kegyetlen csapást.

Mátészalkán f. hó 20-ikán gyászünnepélyt tartott a hitközség a királyné emlékének adózva. Az istentiszteleten részt vettek az összes hatóságok a ref. és kath. hitközségek előjárói és lelkészei. A kántor által előadot Hánoszen tesuo vezette be az ünnepélyt, utána *Herman* igazgató tanító dirigálása mellett az iskolai énekkar gyászdalt énekelt. A gyászbeszédet *Grünbaum* főrabbi mondta nagy hatás mellett, végül a kántor Él mole rachamimja s az iskola énekkar gyászdala következett.

A dunaszerdahelyi hitközség szeptember hó 20-án róttá le kegyeletét Erz-ébet királyné emléke iránt. A nagy imaház, mely teljesen ki volt világítva és gyászba borítva, teljesen megtelt gyászoló közönséggel. Közte a közseg képviselőtestülete valláskülömbőség nélkül. A zsoltárok elhangzása után *Aszud* A. S. főrabbi hatásos gyászbeszédet mondott. A gyászistentisztelet alatt a zsidók üzletei zárva voltak.

A soproni izr. hitközség képviselő-testülete f. hó 21-én tartott rendkívüli közgyűlésén a királyné gyászos elhunytából keletkezett országos gyászból folyólag elhatározta, hogy részvétét jegyzőkönyvileg megörökíti; hogy a templomban 30 napon át kadis-imát mondat; hogy az elhunyt királyné nevét viselő alapítványt létesít, a melynek kamatai halálának minden évfordulóján a szegények közt kiosztatnak; hogy részvét-feliratot intéz Ó Felségéhez.

A jánosházai hitközség folyó hó 15-én rendkívüli gyűlést tartott, melyen a királyné gyászos elhunytá alkalmából az elnök szép szavai után kimondotta, hogy Ó Felsége emlékét jegyzőkönyvileg megörökíti; egy hónapig gyászlobogó hirdeti a hitközség gyászát; a hitközség a temetési szertartás befejeztéig tanácskozást nem tart; ünnepélyes gyászistentiszteletet rendeznek; a királyné arcképe a tanácsteremben a király arcképe mellé füg-

gesztetik és örök időknön át ott őriztetik; a templomban 30 napon át lélek-mécsest égetnek.

A vasvári congr. izr. hitközség az általános nemzeti gyász alkalmából folyó hó 14-én rendkívüli közgyűlést tartott. *Löwi* Gábor elnök röviden, megkapó vonásokban ecsetelvén a veszteséget, indítványára a gyűlés egyhangulag elhatározta, hogy jegyzőkönyvileg örökíti meg végtelen fájalmát. Folyó hó 20-án, kedden d. e. 10 órakor a hitközség templomában gyászistentiszteletet tartat, a melyen lélek-mécset fog gyújtatni. E napon az üzletek zárva tartandók, a hitközség tagjai 30 napig gyászjelvényt hordanak. A hitközség a saját kebelében azonnal megindítja a gyűjtést az emlékszóborra.

A kisjenő-erdőhegyi izr. nőgyűlés f. hó 19-én rendkívüli közgyűlést tartott a nemzeti gyász alkalmából, a melyen a titkár ismertette a gyűlekezés célját. A gyűlés ezután egyhangulag elhatározta, hogy a gyászeset minden évfordulóján istentisztelettel egybekötött közgyűlést tart, 1000 koronás Erzsébet-alapítványt létesít, melynek kamatait évenként 25 forinttal megtoldva, férjhez menő leánynak adják ki, esetleg szegények közt osztja szét, harmincz napig lélekmécsest éget, a szokásos évi mulatságokat e gyász-évben nem tartják meg. — A hitközség f. hó 22-ikén gyászistentiszteletet tartott, melyen a királyné martiriumát *Nádai* Gyula dr. kerületi rabbi szívhez szólóan ecsetelte.

Monoron *Kohn* Mihály ker. rabbi, a királyné temetése napján könnyekre fakasztó imát mondott annak lekiüdvéért.

Kispesten a feketével beborított templomban, hol a hatóságok is megjelentek, f. hó 21-ikén *Kohn* Mihály monori rabbi tartott gyászszónoklatot.

A tiszaföldvári hitközség a nemzeti gyász alkalmából elhatározta, hogy Erzsébet királyné lelke üdvösségeért az Él mole rachmim-ima minden Rós-Hassono ünnepen elmondassék. A gyászünnepet szept. 17-én tartották meg a feketével bevont, zsufolásig megtelt imaházban. Emlékbeszédet *Braun* József tanító tartott, kinek megható szavait zsoltárok és gyászsima követte.

A nagy tétényi izr. hitközség f. hó 20-án rendezett gyászistentiszteletet elhunyt királynénk emlékére. A hitközség összes tagjain kivül megjelent a község előjárósága is. *Ungár* Rezső kerületi rabbi gyászbeszédet mondott, mely mélyen meghatotta a hallgatóságot.

A mindszei hitközség szeretett királynénk halála fölött érzett gyásza kifejezéseül, *Schönfeld* Marton elnök előterjesztésére, elhatározta, hogy a Felséges asszony emlékét jegyzőkönyvben megörökíti, templomában 30 napos gyászt tart, amely idő alatt a halotti mécs állandóan égjen; a feketével bevont templomban, f. hó 25-én a hitközség rabbija, *Büchler* J. Gyula által mondandó gyászbeszéddel kapcsolatos gyászistentiszteletet tartat.

A jász-kis éri hitközség f. hó 19-én gyászistentiszteletet tartott a nemzeti gyász alkalmából, melynek szónoka *Elfer* Jakab hevesi főrabbi volt, a ki az elköltözött nagy lélek kimagasló erényeit és anyagi türelmét igen szépen méltatta. Az istentiszteleten az összes hatóságok, hivatalok, egyletek és testületek megjelentek és a más felekezetek szintén képviselve voltak.

A kisujszállási hitközség folyó hó 20-án délután, gyászistentiszteletet rendezett megdicsőült királynénk emlékének, mely alkalomra a zsinagógát bevonták feketével. Az ezen alkalomra kiszemelt néhány zsoltár elmondása után *Weisz* József, h. rabbi, tartott szívhez szóló alkalmi beszédet.

(Jövőheti számunkban folytatjuk.)

Még egyszer Luccheni.

Amikor multkori cikkünket befejeztük, éppenséggel nem hittük, hogy még erre a tárgyra vissza kell térnünk. A zsidóság megrágalmazása s az a furfangosan levegőbe bocsátott fekete sárkány, melynek a hátára az volt felírva, hogy Luccheni, az elvetemedett gyilkos, zsidó származásu, vigan koválygott a szélben addig, a míg rá nem mutatunk, hogy az a vékony fonál, melyen a sárkányt felbocsátották, ott végződik az »Alkotmány« szerkesztőségében!

Hála Istennek, a sárkány nyomban lezuhant, a mint a sárkányeregetőket lepleztük. Sőt nyomban cikkünk megjelenése után az európai sajtó világgá adta azt a hírt is, a mit multkori cikkünk végére illesztettünk illusztráció gyanánt s mely azt mondta, hogy a pármái lelenczházban, mikor oda Lucchenit annak idején bevitték, a nyakában egy Szent Vincze-érmét találtak, a kitett gyermekek védőszentjének a képét.

Már most képzele el a t. »Alkotmány«, hogy ha bennünk csak egy csöpp animozitás vagy rosszakarat van, — milyen szépen fordíthatunk volna vissza a nyársat azok ellen, a kik ezzel a hitvány rágalommal akartak bennünket felszúrni, hogy vigyorgó arcczal oda mutassanak a könnyenhívó nép ezrei felé s ezzel is szítsák ellenünk az indokolatlanul lappangó gyűlölet tüzeit. Ezt a gyűlöletet, sajnos, érezzük gyakran. Akár fogják ránk a század legocsmányabb bűnét, akár nem.

Szerencsére bennünk akkora önérzet és lelki nyugalom van, hogy sohasem jut eszünkbe egy gonosz cselekedetnél arra gondolni, hogy a gonosztevő melyik valásnak a szülöttje s hogy kinek a bűne az ő bűnössége.

Szinte örületszámba megy, azt állítani, hogy ez vagy az a hitvallás okozta egy gyilkosnak eltévelyedését.

Hisz éppen az ellenkezője áll ennek.

Akármiféle vallásban született az ember, ha igaz vallásosságban felnevelődik, nem képes gonosz cselekedetekre, mert a hitvallás elég erős páncél minden lelki romlottság ellen. Ezt állítjuk szilárdan nemcsak a saját vallásunkról, melyből valamennyi többi hitvallás eredetét vette, hanem a keresztény vallásról is, mely a szereteten alapszik s a lélek nemességét épp olyan szentül kívánja, mint a zsidó vallás.

Csak eltévelyedés, rosszakarat, rövidlátás lehet hát, ha bizonyos mellékcélzattal hiesztelik azt a vaskos hazugságot, hogy ez vagy az a gonosztevő zsidó, tehát titokban azt akarják sejtetni, hogy ennek a gonosztettnek zsidók az okai.

Most is így van Lucchenivel.

A hazugságot világgá röpitették s nyomban reá egész váratlanul megjött a kétségbevonhatatlan czáfolat. A különbség csak az, hogy míg az első hiesztelésben benne volt a rosszakaratu czélzat, hogy megrágalmazzák vele a föld kerekének összes zsidóságát, — addig a czáfolatban senkinek eszébe nem jutott azt mondani, hogy ez a katolikus vallásra, vagy a katolikus hitestvérekre valami legcsekélyebb árnyat is vetne.

Pedig e héten még egy szörnyű csapás jött a rágalmozókra.

Nemcsak az tűnt ki már, hogy Luccheni római katolikus, hanem az olasz sajtó, — mely nem mondható antiklerikálisnak, — szorgosan utána járt Luccheni származásának és kiderítette, hogy *Luccheni Luigia, a rettenetes gazember, egy katolikus papnak törvénytelen fia.*

A budapesti lapok is közlik ezt az érdekes hírt, mely így hangzik:

— **Luccheni származása.** Borgó-Taróból érdekes adatokat írnak Luccheni származásáról a milánói Corriere della Sera-nak. E szerint Luccheninak az anyja, Luccheni Luigia, a hetvenes évek elején cseléd volt Albareto környékén egy majorban. A major tulajdonosának fivére, egy beteges pap, szintén ott lakott a majorban, s ennek a fia Luccheni. Mikor az anyja érdekes állapotba jutott, a pap ezer lírát adott neki, hogy költözzék el más vidékre. Luccheni Luigia Párisba ment s itt született meg a fia. A *Gazetta di Parma* megerősíti ez adatokat, s még hozzáteszi, hogy Luccheninak az atya Parma melletti birtokán visszavonultan él, az anyja, Luccheni Luigia pedig Kaliforniában, San-Franciscóban egy odaszármazott s ott meggazdagodott olasznak a háztartását vezeti.

Nem jöhetett volna semmikép megdöbbenőbb czáfolat az »Alkotmány« rosszakaratu hiesztelésére, mint ez, s ha volna bennünk lelketlenség, mint a hogy van ellenfeleinknek, irhatnánk a papi erkölcsökről, meg arról, hogy a származásban mennyire benne rejlik a büntetések szomorú sorsa. Az elhagyott gyermek, a senki fia, az élet forrongó zsbivásárán elveszti lelke egyensúlyát s büntettség lesz, mert nem hallott apai, anyai szót, jóakaró tanítást, vallási vigaszt senkitől. Ez a sorsa a senki fiainak 100 közül 95 esetben.

Tehát lehetne valaminek a rovására írni a Luccheni gonosztettét.

A legközönségesebb emberi türelem azonban eltilt bennünket attól, hogy megvádoljuk a bűnös vélkeért az ártatlanokat. Nem! Nincs ebben a büntetben része se papságnak, se hitvallásnak, de van igenis a *hitetlenségnek*, a lelki elfajulásnak, őrjöngésnek. A gonosztevő önmaga legjobban bizonyítja be, hogy elvetemedett büntettének súlyát nem is érzi, hogy tompa a lelke minden hitbeli vigasztalásra, minden tisztultabb eszme föllogására. Ha kis gyermekkorában megtanították volna arra, hogy *van Isten*, nem lett volna rút bűnével az emberiség elszörnyedésének oka.

Hiába hát! Hiába akarja az »Alkotmány«, hogy mi a lépre rámenjünk és az ő módjára tárgyaljuk Luccheni bűnét és származását.

Nem teszszük! Luccheni bűnének éppen az az oka, hogy sem nem katolikus, sem nem zsidó, hanem a hitehagyottak s hit nélkül felnöttek közül való.

Gelléri Miksa.

TÁRCSA.

Kaszárnyaáristom.

Káplár Grün napos volt.

A naposság uri foglalkozás, mert közember napos nem lehet. Még frajter is csak kivételes esetben, mert kápláré a napos mestersége. Továbbá a napos arra jó, hogy legyen, akin ki lehet tölteni a tiszturaknak a mérget. Mivel hogy a »Dinczreglama« nevezetű könyv 22-féle kötelességét szabja meg a naposnak és bizony meg-esik, hogy egyik-másik nem úgy sikerül a mint kellene.

A napos káplárt tudniillik a legkülönfélebb szolgálatokra jelölte ki a harczászat. A napos vezeti a szakácsokat husért és vezeti a betegeket a doktor elébe, ő osztja el délben a húst és megy délután dohányért a fölvar-tungszirodába. Azonfelül elsöpörteti az »öreg czimerordinanczsal« a gangot és vizitálja este 9 órakor a századot, hogy itthon van-e mindenki és jelenti a kaszárnya inspekeziós tisztnek, hogy nem hiányzik senki sem, holottan pedig jól tudja, hogy a frajter Micskovics megint »kimaradt«, de nem anczájolja őt, mivel földie és így nem akarja veszedelembe dönteni, ellenben halalos félelme- ket áll ki, hogy hátha rajta csipi valaki a Micskovicsot, amint bemászik a hátulsó kerítésen.

Avagy ki virrasztja keresztül a fél éjszakát és vigyázz a századra és a századbeli katonákra, és rájuk teszi a téli »deklit«, ha azt véletlenül lerugdalták? Ugy-e bizony e napos.

Ki inti csendre továbbá a kilencz órakor megkezdődő éjszakában a hortyogó bakákat, a mesélő kompáni snájdert (mert rendszerint a snájder a mesemondó, az rá ér nappal kigondolni a mesét) és a jajgató szakácsot, kinek a foga fáj, — először tótul, majd azután magyarul, de mindenképen udvariasan:

— Bugyes kusovat? Fogsz kusolni?

Ez bizony mind a napos dolga... Ime tehát, ilyen sok bajjal járó sarzsija volt a káplár Grünnek is, midőn napos volt és jelenleg épen avval foglalatoskodik, hogy néminemű rendellenkedő bakáknak baját igazítsa el.

Tudniillik, hogy a dritte czugban mulatság volt. Befelderung (Beförderung) irányában való mulatság. Az infanteriszt Valentin Mikundát titulár frajterre befeldezta az ezredes ur. Igaz, hogy ez a sarzsi nem igen nagy, sőt titulár, tehát több fizetés sem jár vele, ellenben csillagot a titulár frajter is hord és pallót nem surol. Mindkét dolog elegendő arra, hogy a dritte czugban mulatság legyen.

A mulatság pedig úgy vagyon, hogy egy regrutát elszalasztanak a kantinba fél liter spirituszért és vagy tíz pénz ára czukorért. A spirituszból meg a czukorból egy kis viz hozzáadásával azután snapsz készül. Igen jó snapsz, mely erős is, édes is és ebből a snapszból telik azután ki a mulatság. Mert hogy snapsztól okosodik a baka és attól tisztul az esze néki, nem pedig a rik-tung rekez, sarzsen marstól.

Azonban továbbá, a nótát is megszólaltatja a snapsz. De itt már egy kis háborúság keveredik a mulatságba. A frajter ur Mikunda tótul szeretne énekelni, egyrészt, mert az ő pénzen került az ital, másrészt, mert a tót nótát — úgy mondja — jobban meg lehet érteni, mint a magyart; csak hogy ebbe a káplár ur Alekszander Szijjártó nem egyezik bele, mert — ezt meg ő mondja — a tót nóta olyan mint a czibak, aki eszik belőle, beletörheti a fogát.

Ezen aztán meg lett a nemzetiségi háboru. A tótok elhuzódtak az asztal tulsó sarkába és azért is tótul énekeltek:

Ked bi hola, jak som neni bohata
Dala bi sa retaz spravit ze zlata
Zvazala bi moja srce zmileho,
Abi som sa ne stratila od neho.

(Hevenyészett fordításban talán így hangzanék:

Hogy ha volnék olyan gazdag amint nem,
Csinálnatnék arany lánczot, édesem.
Meglánczolnám szívetem a szíveddel,
Hogy azután sohse veszithessem el).

A ma yarok nem érzékenyedtek el annyira, azok először arról énekeltek, hogy vegyen nekik az édes anyjuk eksztra ruhát ej-haj, és sárga zsinór is legyen rajta, mert ez illik, illik, a magyar bakára, de mivel hogy bele-zólt az egyik, hogy eksztra ruhát úgy se szabad hordani, hát más nótába kezdtek:

Örmester ur már én innét elmegyek,
A császárnak katonája nem leszek,
Kiszolgáltam három évet hat napot,
Örmester ur, szalutálni nem tudok.

A káplár Grün, aki naposi minőségében mindenért és mindenkiért felelős, felelős azért a nagy nótázásért is és siet szétverni a mulatozó bús magyarokat és a vigadó tótokat, csak hogy épen egy másodpercczel később érkezett mint kellett volna.

A kadet Rzehának a jó isten tudja miért vagy mi-végből ott mászkált a kaszárnyában és mire a napos bement

a dritte czugba, addig már a kadet is ott járt és rettenően lármázott, hogy micsoda dolog megy ott végbe.

— Und Sie, napos, hát maga mire való? Nem tudja, hogy mi a kötelessége? — Ugy? Hogy épen ide akart jönni? Én meg már itt is voltam! Hát holnap majd legyen rapporton. Die ganze Bande morgen zum Rapport! Majd adok én nektek!

Másnap reggel aztán a rapportnak a linke fliglijén ott állott a sok katona, kiket odarendelt a kadet, hogy a kapitány ur jó vagy rossz kedvéhez képest több-kevesebb áristomokat kapjanak. Legelőbb az infanteriszt Mikhael Dagasztó került sorra:

— Herr Hokmány, ik meldege horzám, daz isz der kadétoficzer stelfertréter czum rapport befélt!

— Miért?

— Mert a frajter ur Mikunda befelderungja volt.

— Azért?

— Igenis, kapitány ur, és mert hogy mulattunk.

— Ugy? Mulattatok? Orditoztatok, betyárok, és snapszot ittatok; a kaszárnyához nem való módon mulattatok, kutyák! Majd megtanítalak én benneket, hogy a kaszárnya mire való! Rechnungs-Untereffiezir! Irja fel: Infanteriszt Dagasztó 14 Tag Kasern-Arrest. Az alatt lesz módjában megtanulni, hogy hogyan kell a katonáknak magukat a kaszárnyában viselni.

A többi is kapott bőven. Hanem az igazi csak akkor következett, mikor az »Unteroffiziere hier bleiben« jött.

— Hát azért vannak az én altisztjeim, hogy összeüljenek a bakákkal? És iganak velük parasztmódra? Nem megmondtam ezerszer, hogy az altiszt: ur! Und Sie, — fordult németül a káplár Grünhöz — Sie, aki napos volt, eltűrte ezt a komédiát? — So? Már ment a czugba? Most mehet az áristomba! Ha nem nézném, hogy eddig még nem volt büntetése, becsukatnám az ajnczelbe. Ott aztán mulathatna maga is a bakákkal. Damit Sie aber wissen sollen: örmester, káplár Grün harmincz napig kaszárnyaáristomot tart. A többivel is végzek, előbb azonban látni akarom, kinek mennyi a büntetése már, abtretien!

Harmincz napi kaszárnyaáristom nagy gyász és keserőség! Kivált ha az ember nem is olyan nagy bűnös. Mert úgy van a dolog, hogy ha az ember ül az ajnczelben, akkor rab, valóságos igazi rab. De ha kaszárnyaáristomot tart, akkor ki kell rukkolni, mindenféle szolgálatot kell tartani, hanem mikor elmulik a parancskiadás és a bakasereg vonul ki a kaszárnyából mint a méhraj, akkor a kaszárnya áristomos szépen leülhet a strózsákjára és várhatja, hogy nem-e fujatja ki a kaszárnya-inspekziós az áristanczokat, akinél azután jelentkezni kell auszgangsmondurban, ép úgy, mintha tényleg sétára rándulna a baka.

Bátor lelkek megkísérlik ugyan olykor, hogy kiszöknek a kaszárnyából, de ez nagyon veszedelmes vállalkozás, a kaszárnyaáristom megtörése, ugyanannyi egyes áristommal szokott végződni, mint a hány nap a kaszárnyaáristom volt eredetileg.

Az irodában aztán a sok mindenféle német kaczat között, amit a kapitány ur elé raktak, volt olyan irás is, melyhez külön magyarázattal szolgált az örmester.

— A zsidóknak holnapután valami ünnepük lesz. Az ezredes ur szabadságot adott nekik.

— Ach, ja! Jóm-Kippur!

Ezt a kapitány ur ejtette ki önkénytelenül. Mert a kapitány ur zsidó volt. Az egyedüli kapitány az egész ezredben, aki a zsidó hitet vallotta. Tudta mindenki, mert a kapitány nem csinált titkot belőle.

— Hát akkor arra a napra ne küldjön zsidókat szolgálatba. És előtte való napon adjon a zsidóknak délután előbb »abtréteket«, hogy templomba mehessenek. Sie wissen ja, ugy mint tavaly.

A kapitány ur aztán irt tovább. Az őrmester tudta már — öreg zupás volt, — hogy ezen a napon a kapitány sohasem jött a századhoz és meg is kérdezte:

— Az aláírásokat holnapután oda vigyem a kapitány urhoz?

— Igen, most pedig írja.

És el kezdte diktálni, hogy azok az altisztek, a kik tegnap délután a frajter Mikul da pálinkájából ittak, mi-féle büntetésben lesznek reszesek »wegen ungeziemender Benehmung als Unteroffiziere«.

Ilyen eset bizony igen sok mesesik a kaszárnyában és az nem is tűnik fel senkinek sem. Az azonban nem mindennap történik meg, a mit másnap berukkolás után a káplár Grün cselekedett. Mikor tudniillik a század nagy izzadtan, fáradtan és porosan megjött a gyakorlatról és »abtréteket« kapott, a káplár Grün odalépett a kapitány ur elébe, a ki a többi tiszt urakkal az officzér-sz-kaszinó felé tartott és ámbátor, hogy nem volt rapport és nem is volt sehol beírva, hogy a káplár Grünnek valami kérelme volna, káplár Grün mégis kérés szóval jelentkezett:

— Herr Hauptmann, ich bitte gehorsamst, ma délután és holnap egész nap a kaszárnyaáristom alól engem földolni?

— Waas? Mit mondott? A kaszárnyaáristom alól földolni? Hát hallott valaki ilyet már! Nem, das ist doch zu viel! Micsoda dolog az, hogy még ilyet kérni is merészel!

— Kapitány ur, alássan kérem, igen nagy ünne-pünk lesz holnap, szeretnék templomba menni, csak azért kérem.

Ettől a szótól aztán igen megszelidült a kapitány ur.

— Ja, ja, richtig! Herr Oberlieutenant, nemde a zsidók holnap fel vannak mentve a szolgálat alól? Igen? A káplár Grünt is felmentem ez okból. És hogy templomba mehessen, mára és holnapra elengedem neki a kaszárnyaáristomot. Dass Sie mir aber in die Kirche gehen! És holnap este, amint vége az imádságnak rögtön haza jöjjen. És ha én holnap este az utcán fogom látni, hogy nem azt cselekszi, amiért a büntetés elengedését kérte, ha nem imádkozik, hanem csatangol az utcán, akkor »vom Fleck aus« áristomba küldöm. Abtréten!

Aztán visszazólitotta megint a távozó katonát.

— Sie, Korporal! Mikor kezdődik az imádság?

— Félhatkor, kapitány ur!

És hogy ne legyen látszata, hogy miért kérdezte ezt a kapitány ur, keményen rászólt a káplárura:

— Aztán öt óra előtt ki ne merjen menni a kaszárnyából, azt megmondom...

...A hívők ájtatos zsolozsmája kihallatszott a templomból. A férfiak fehér gyolcs halottas lepelbe burkolva, bánatos szívvvel esdekeltek az Urhoz irgalomért, az ajió felé egy pár katona imádkozott kicsiny könyvéből. Ember-ember hátán, valamennyi belemeiülve imá-jába, senki sem gondolva egyébre, mint arra, hogy az Ur előtt állunk mindnyájan, földi férgek, kik bűnösök vagyunk. A »Kol-nidre« gyászos dallama végig hangzott az ájtatos csendben.

Káplár Grün ott állott a többi katonák között és imádkozott. Avval az igazi ájtatos kegyelettel imádkozott, a mely megszállja a zsidót a »Kol-nidre« hangjai hallatára.

És mikor mellette kardcsörtetés hangzik, akkor

rezzen csak fel, midőn látja bejönni saját kapitányát, akire még valami »Besprechung« volt délután ráérve és így megkésétt az istentiszteletről. A katonák utat nyitnak előtte, de a tömegben át lehetetlen odajutnia imaszékéhez, ha csak nem akarná zavarni az ájtatosságot. a kapitány felemeli a kardját, hogy ne okozzon zajt vele, aztán oda lép a káplár Grünhöz.

A kapitány a káplárhoz.

És a káplár a kinyitott imádságos könyve felé hajolt a kapitány ur és fohászt bocsátott az Urhoz...

A kapitány ur a káplár imádságos könyvéből.

Ott állottak egymás mellett és imádkoztak együtt...

Ősi zsidó nyelven imádkoztak együtt a »Kol-nidre« imádságot, a mely egyformán zsidóvá teszi a káplárt is, a kapitányt is.

Hazai Hugó.

H i r e k.

A chérem.

Még sem szép a zsidóktól, hogy az embernek ilyet meg nem mondanak. Dehogyan mentem volna el Istóczy Győzőhöz, ha tudtam volna, hogy — chérembe tették.

Mikor én öt fölkerestem, fogalmam sem volt arról, hogy már 7 esztendeje nyomja a szörnyü chérem, mit Szendrey Gerzson, a páratlan védő így magyarázott az éjjel bírák, esküdtek és hallgatóság okulására: kérem a khérem az olyan dolog, hogy kérem tovább nem fejtegete; ugy látszik, még sem akarta elárulni hogy milyen dolog is kérem az a khérem.

Őszintén szólva, Istóczy akkor még nem igen látszott a chérem nyoma. Egészen jól érezte magát és a jó hosszú társalgás alatt sem vettem észre, hogy megfogta szegényt a rettenetes »khérem«.

Igaz, hogy ennek már 11 esztendeje lesz pár nap mulva (mert én Istóczyt 1887 október 20-ikán interview-oltam, mint azt két nappal később az »Egyenlőség«-ben meg is irtam) csak hogy tegnapi vallomása szerint, Istóczyt 18 esztendeje üldözi már a chérem, én tehát akkor egy embert látogattam meg — szörnyü arra még csak gondolni is — kire már évekkal azelőtt chéremet hirdetett a — józsefvárosi főrabbi? vagy a szadagorai csodarábbi? vagy a rumi dajan? — mert hogy ki tette, azt Istóczy határozottan meg nem mondja.

Tessék csak elképzelni, elmentem egy ember hajlokába, aki chéremben van! Egy ember hajlokába, kit nem szabad a — tórához szólítani, kit nem szabad elfogadni tizediknek, ha csak kilenczen vannak a zsinagógában, sőt a kinek tulajdonképen nem is volna szabad eljárni sem a zsinagógába!

Őnök csodálkoznak, hogy hogyan bírta ezt el Istóczy Győző 18 esztendő óta. Pedig a java még csak most következik. Aki chéremben van, annak nem ad a hitközség saktet, hogy vágasson, nem ad el neki kóser húst, és ha fia születik, nem metéltetik körül. Aztán elküldi hozzá a rabbinus az egyházfit, hogy elszedje tőle a tefilint, a czidáklit, a taliszt; ha eszik nem imádkozhat mezumant és ha meghal, nem mondanak koporsója mellett Vihi-nóam-ot

Értik már őnök Istóczy nagy fájdalmát, hogy chérem-be tették a zsidók?

Félre azonban a tréfával. Szenvedő emberről van szó, kin segíteni kötelesség, ha barát, ha ellenség. Szegény ember! mennyit szenvedhetett már attól a képzelt chéremtől, mely phantasiájában alakot is ölthetett, a tőle üldözött zsidó alakját, ki visszaüldözi és ki nyugtot nem hagy neki sem ébren, sem álmában. Más persze

nem látja a rémes alakot, maguk a zsidók évek hosszú sora óta még csak nem is gondolnak Istóczyra, a fiatal generáció nem is igen tud róla, de Istóczy csak nem szabadulhat képzelt üldözöttségétől, a csontember alakját öltött chéremtől, ki kigyós korbáccsal rémíti, tüzi, végig húz rajta és pokollá változtatja életét. Az antiszemita-mus atyja — mert annak vallja magát Istóczy — szörnyeteget nemzett, melyet csak ő lát, mely szüntelenül sarkában van és melytől menekülni nem tud. Az a chérem sokat magyaráz és sokat tüntet föl más világításban. Aki halotta Istóczy Győző tegnapi beszédét, zavaros utalását a chéremre, mely még gyermekét is megölte és a mely őt és öveit örökön pusztítással fenyegeti, sokat bocsájt meg a hajdani Istóczy Győzőnek. Akit ilyen rémképek gyötörnek, annak üldözési dühe nem haragra labbant, hanem szálnalmat kelt. Szegény, hisz nem tehet róla.

De hát mit tegyünk! — Hát ha föloldanók a chérem alul. Hát ha úgy tennénk, mint a nemrég elhunyt híres Dietl tanár, ki egy embert, ki abban a fixa ideában szenvedett, hogy fejében baglyok lészkelnek, narkotizált, fejét össze-vissza kötözte, fölébresztette és mutatott neki egy rejtve tartott bagoly családot, melyet, mint a betegnek mondotta, az ő fejéből vett ki, mire a beteg, kinek az említett fixa ideán kívül más baja nem volt, egészséges és okos emberré vált. Hát ha mi is úgy tennénk, mintha csakugyan chéremet hirdettünk volna Istóczy Győzőre, szörnyű pusztító chéremet, de most föloldjuk ám ünnepelesen, kürt harsogtatásával, angyalok emlegetésével és mindenféle érthetetlen formulákkal, ahogy az a régi könyvekben meg vagyunk írva? (Mert a praxisból mai zsidó ember nem ösméri). Tán meg lehetne ezt csinálni, mi?

Mert hogy való volna valami abból a chérem-nek nevezett agyrémből, melylyel Istóczy Győző annyi idő óta kizsárolja magát, azt épelméjű embernek magyaráznunk, különösen tegnapi föllépése után, igazán fölösleges dolog volna. Eltekintve attól, hogy olyan fajtája chéremet, minővel Istóczy üldözötti magát, a zsidóság soh'sem ösmert, áll a tény, hogy azt, melyet ösmert (azt mondom ösmert, mert az újabb korban ezt sem alkalmazza és a legtöbb zsidó azt sem tudja, mi fán terem és tán nevé is Istóczytól hallotta először), mondom azt, melyet ösmert, pusztán és kizárólag renitens hívek ellen alkalmazta, de sohasem máshitűek ellen. Milyen ostobaság is volna más hitűeket, pláne antiszemitákat kizárni az istentiszteletből, a szertartásokból, mint ezt bevezetésünkben megirtuk. Hisz nevetséges, ha zsidók ellen alkalmazzák, kik a szertartásokból úgy sem veszik ki részüket. Azért is járta le magát a chérem a modern zsidóságban, úgy, hogy erről az intézményről már csak a zsidó irástudók tudnak valamit. — Él véle igenis még ma is és élt véle mindig a katholicismus, mely excommunicatio, proscriptio, anathema nevek alatt ösméri a chéremet és melyet már Pál apostol alkalmazott, átvéven azt előbbi hitrokonaitól, a zsidóktól.

Akábja ben Mahalalél óta, kit körülbelül 45-ben a rendes idősámitás előtt excommunicáltak a rabbik (Édujoth traktatusa 5.), egész a londoni nagy chéremig 1895-ben (a londoni chief-rabbi átok alá vetette akkor a zsidó szakadárak hitközségét), tehát 1900 esztendőn által nem akadunk esetre, hogy akár a kisebb chéremet, melyet nidui-nak, akár a nagyobb, melyet samtának neveznek, akár a tulajdonképeni chéremet (mely elkülönítést jelent), másra mint zsidókra alkalmazták volna.

Hogy éltek az excommunicatióval már a kereszténység első korszakában a püspökök is, mutatja Synesi us

esete, melyet Gibbon Róma hanyatlásának történetében jegyzett föl. Az említett ptolemaiai püspök Andronikus, Libya helytartója, hívei és családjaik ellen rettenetes chéremet hirdet. Eltilja őket a szakramentumoktól, elzárja előlük a templomokat. Keresztény embernek nem szabad velük lakni, enni, beszélni, ha betegek, nem szabad őket ápolni, ha veszedelembe kerülnek, nem szabad segítségükre sietni, ha meghalnak nem szabad őket eltemetni, sőt Synesius püspök kitiltottnak jelenti ki őket a túlvilági életből és megtiltja Szent-Péternek, hogy a paradicsomban befogadja.

Anyyira a zsidók soh'sem mentek.

A rabbik pl. excommunicáltak rabbi Eliezer ben Hurkanoszt (Baba-Meczia 59), de a tudósok nagy része hallgatta a nagy mester tanítását azután is és tisztelték, remegtek érte a chérem hirdetői is. Szigorubb volt a chérem, melyet később a karaiták ellen hoztak meg, kik a hagyományos tant visszautasították. A talmud (Jeruzsálemi Moed-Kotan) még 24 esetet sorol föl, amiért a besz-din chérem alá vetheti a zsidó hívőt, míg Maimonides korszakában már csak olyanokra hirdettek chérem-et, kik olyan bünt követtek el, amiért Mózes tana szerint a halálbüntetés jár, de a melyet az országos törvény nem büntet. Nagy chérem-et hirdetett (1160-ban) a bagdadi zsidó exilarcha David Alroi, a hamis messiás ellen, ki arra izgatta a zsidókat, hogy hódítsák vissza Palesztinát, mivel a khalifa birodalmában lakott zsidókat nagy veszedelemnek tette ki; a konstantinápolyi, jeruzsálemi és smyrnai rabbi a 17. században nagy chéremet hirdettek Sabbatai Czebi, szintén egy hamis messiás ellen is ugyan abban az időben az amsterdami zsidóság Uriel da Costa és később Baruch Spinoza ellen, mert a zsidósággal össze nem egyeztethető tanokat hirdettek.

A chérem név alatt ösméri Rabb Gerson ben Juda híres rendeleteit (1040), melyeket elfogadott a nyugati zsidóság és melyek szerint chérem alá esik minden zsidó, ki egynél több feleséget vesz; ki felesége beleegyezése nélkül adja át annak a válólevelet és több hasonló üdvös intézkedés, miket az európai zsidóság oly nagyra tart, akár csak a mózesi törvényeket.

A chéremmel sokat vissza is éltek, azért Káro József, a Sulchan-Áruch szerzője, nagyon megszorította az eseteket, melyekben a chérem kimondása meg van engedve, még szűkebbre vonták e határt későbbi mesterek, míg Mendelssohn Mózes egyáltalán ellene szól a chéremnek, szerinte senkit sem szabad kizárni az istentiszteletből, aki abban részt venni akar.

Meg is szűnt a chérem a modern szellemnek hódoló minden zsidó hitközségben (a mi pesti hitközségünkben pl. soha sem alkalmazták, ma meg már nem is ösméri) ahol még alkalmazzák, ott az istentiszteletből való kizárást nagy csapásnak nézik a hívők, minél fogva a chérem alá kerültek megtesznek mindent, mit a rabbinusok tőlük megkövetelnek, csak hogy vegyék le róluk az elkülönítés átkát; arra azonban, ismételjük, hogy nem zsidóra vetettek volna ki chéremet, nincs és nem is volt soh'sem casus. Mert mi értelme is volna kitiltani a nem zsidót a zsidó szertartásokban való részvételből?

Sz. M.

— Papiktatás Győrött. A győri és győrszigeti egyesült hitközség, amint megirtuk Schwarz Mór dr. turóczt-mártoni főrabbit választotta papjává s így nemzetiségi vidékről hozott el olyan zsidó papot, aki ott a magyarság ügyének nagyon jó szolgálatokat tett. Új állomás helyén Győrött a múlt héten iktatták be Schwarz Mór drt még pedig a nemzeti gyászra való tekintettel külső fény és pompa nélkül, de szép jövőt ígérő nagy

érdeklőkés mellett. Az atyjával Schwarz Jakab, csáktornyai főrabbi, érkező új papot a vasutól küldöttség kísérte az újavárosi szép templomhoz, amelynek udvarán a tanuló ifúság sorsfala között vezelet az ut a bejárat-hoz. Az éljenzéstől vagy az öröm másnemű kifejezésétől a nagy nemzeti gyász következtében tartózkodtak. A templom küszöbén a chevra kadisa ajándékot nyújtott át az új papnak, míg Pfeiffer Fülöp dr. hitközségi elnök meleg rokonszenves szavakkal üdvözölte. Maga a bevonulás a szokásos vallásos énekek előadása közben történt. A mincha ima végeztével sorra került a tulajdonképpeni beiktatás. A győriek fiatal papját, apja, a csáktornyai főrabbi, iktatta új állásába megkapó szép beszéd kíséretében. Ezt követte az új pap szószék-foglalója, amelynek ez alkalommal el kellett térnie a sablontól és számot kellett vetnie a nemzeti gyászszal. Gyönyörű imával kezdte mondanivalóját a megnyerő széphangu szónok, olyan imával, mely mint egy helyi napilap írja »valláskülönbség nélkül mindannyijelenvő szívét megkapta.« Ünnepre gyűltünk — ugymond a szónok — és lelkünk fájdalma tör elő szivünkéből, mert hazánk imádott védő asszonya észbontó tragikus módon meghalt. Istenhez fohászkozott, kinek céljai titokzatosak s akibe az iszonyu megpróbáltatás keserű napjaiban királyunk és bizalmát veti. Az ő iktatási ünnepe sem történt volna meg, ha isten dicsőítése azt nem kívánja. Beszéde további folyamán fölállította és kifejtette programját, melyet templomban, iskolában és az életben követni fog. Azután áldást mondott mindenekre. Végül a Hymnust énekelték, amelynek megrázó hangjai ezuttal a szokottnál is mélyebb visszhangra találtak a szívekben. Jelen voltak pedig a hitközség tagjai kivül: Leszberg gróf főispán, Vági Mór kir. táblai elnök, Sebő Imre kir. törvényszéki elnök, a benzéssrend győri székháza, képviselve Szabó Iván, Szakács Béla és Tell Anasztáz által, Fő Vincze ág. h. ev. lelkész, Szabó Zsigmond ev. ref. lelkész, Németh Miklós főjegyző, Hajók Antal, Bély János, Szodtfriedt József, Jerfy Antal, Wennesz Jenő és Farkas Mátyás tanácsosok, Szűcs Árpád, Petz Lajos dr., Latesz Jakab, Schadt József, Matavovszky Béla stb., stb.

— **Zsinagóga avatás** Bácsföldváron az ünnepek előtt avatták föl a hitközség új templomát, mely a környéken a legszebbek közé tartozik. Az építkezéshez Fischer Eliz. a jótékonyágáról messze földön híres aradi urnó, egymaga 10,000 frtot ajándékozott. Az avatási ünnepre a környékről is nagyon sokan jöttek el s az ünnepi beszédet Pollák dr. törökbecsei főrabbi mondotta. A templom építésének legkiválóbb elősegítője, Fischer Eliz. szintén jelenvolt az avatási ünnepen s az az alkalomból rendezett társas lakomán, melyen több oldalról méltó ünneplés tárgya volt, felszólalván, 20,000 frtos újabb adományt ajánlott föl a hitközségnek, abból a célból, hogy belőle szegény árvaleányok kiházasítására alapítványt létesítsenek.

— **A bécsiek császárné alapítványa.** A bécsi zsidó hitközség, s. hó 21-ikén tartott rendkívüli közgyűlésén elhatározta, hogy Erzsébet császárné és királyné emlékére, ennek elhunytá alkalmából, zsidó betegápolónőintézetet létesít, s engedélyt kér arra, hogy azt az elhunyt felséges asszony nevével nevezhesse. Az intézet zsidó hitű betegápolónőket fog képezni s otthont fog nyújtani azoknak, akik ily minőségben már működnek. Az alapítvány ingyen fog betegápolónőket küldeni azokhoz, akik ilyenekre szorulnak, mert nagy bajukban senki sincs mellettük. Az új alkotást a most kiegészítés alatt álló zsidó kórházzal és aggok menedékházával fogják egybekötni és kiegészíteni

— **Új táblabíró.** Baumgarten Izidor dr. volt budapesti alügyész és törvényszéki bíró, akit a magyar jogászcivilizáció legképzettebb tagjai között emlegetnek, királyi táblabírónak nevezte ki a király.

— **Hirsch báróné beteg:** Bizonyára nagy megilletődéssel vesz erről tudomást mindaz, aki a nagy emberbarát, özvegyét férje szellemében folytotta munkásságában szinte örökéletűnek szeretné tudni. Eichhorni (Mörvaország) kastélyában fekszik. A baj komolyabb természetű, mert háziórvosa, a pozsonyi Tauglich dr. több mint egy hete van mellette s ápolja. — Ugyanitt megemlítjük, hogy dr. Wlassics Gyula vallás és közoktatásügyi miniszter a héten írta alá azt az alapítvány levelet, melyben a nemes báróné a pesti izr. nőegylet leányárvaháza javára 700000 koronát ajánlott föl. Ezen alapító levél bevezető részében a legnagyobb magasztalással szól Magyarországról, a szabadság és egyenjogúság honáról, melyet az alapítványozó bárónéval néh. férje, a ki itt szívesen tartózkodott, ismertetett meg. A kegyelet és rokonérzet készítette a bárónét arra, így írja, hogy Magyarországon ezt az alapítványt létesítse.

— **A sionizmus hatása.** Sokszor emlegettük, hogy a zsidó állam-alkotás rajongói a maguk köképeivel ártani fognak a palesztinai kolonizációnak, mely humanitárius alapokon nyugszik. Erre lehetett következtetni azokból a megszorításokból, melyeket a tavalyi sionista kongresszus után léptetett életbe a török kormány s erről tanuskodik egy beszélgetés, melyet a »Jewish Chronicle« közöl minapi számában. A nevezett lap levelezője ugyanis a new-yorki sefardok vezetőjével, Pereira Mendessel beszélgetett, a ki a következőket mondta: Az amerikai orth. hitközségek a mérsékelt sionizmus mellett nyilatkoztak. Ezt megtudta a washingtoni török nagykövet és egy beszélgetésben — melyet mi is közöltünk annak idején — a szultánnak a zsidók iránt való jóindulatát idejeztatva, erősen kikelt az azon mozgalmak gillen, melyek valamely formában Palesztina önállóságát akarják elérni. Az amerikai sefard zsidók nevezett vezére a török nagykövethoz fordult s az evvel folytatott levelezések során arra a meggyőződésre jutott, hogy a török kormány a politikai sionista mozgalom folytán bizalmatlanná lett és ez az oka a bevándorlás megszorításának. Ez a közlemény a múlt hónapban kelt New-Yorkban — azóta újabb bizonyíték is van a politikai sionizmus káros hatásáról. Az orosz »Woschod« közlése ez, mely arról ad hírt, hogy a szultán egyáltalán megtiltotta, hogy a szent földön több zsidót letelepedni, illetőleg ott földet vásárolni engedjenek. A politikai sionizmus tehát, a mely mindent akar, elveszíti azt a csekélységet is, a mit a humanizmus a hontalan zsidók számára jótékonyág képében megszerzett.

— **Lehullott a korona.** Ó-Budáról, hitelt érdemlő oldalról jelentik, hogy ott a zsinagógában egy sajátságos véletlen megjósolta a nemzetet érő nagy csapást. Persze a néphit szerint, mely hisz a csodákban. A zsidó néphit ugyanis azt tartja, hogy ha a szentírást leejtik: az nagy szerenczétlenséget jelent. Nos és Ó-Budán, a királyné szerenczétlenségének napján, a kántor a szentírást, melyet olvasás végett kivettek az írástartóból, leejtette és a tóra aranykoronája, mely a szentírás ékességéül szolgál, a tekercset fogó faoszlopok tetejéről letört és messze elgurult. Az ilyen esetekből következtető néphit alapján nagy volt ezért az ájtatoskodók között a rémület és a főrabbi a szószékről is kifejtette a néphit tartalmát. Este csakugyan megjött a hiob-hír, hogy a királynét meggyilkolták. A felséges asszony gyászos végét már most az ó-budai zsidók a tóra koronának le-

hullásában előre megjósolt szerencsétlenségnek tekintik és a jámborabbak a pap rendelkezésére az ilyen esetekben szokásos böjtnapokat (6 hétig minden hétfőn és csütörtökön) nagyon pontosan tartják be.

— **Az országos vásárok.** Az országos vásárok napjait rendszeresen előre állapítják meg s mivel a zsidó naptárt megnézni nem szokták, igen sokszor megtörténik, hogy az országos vásár napját nagyobb zsidó ünnepre tűzik ki. Hogy ilyen baj elő ne fordulhasson, a győri zsidó hitközség okulva az eddigi példákon, kérvényt nyújtott be a város tanácsához, melyben az országos vásárok megállapítása előtt közli a jövő évi zsidó ünnepek napjait és kéri, hogy az orsz. vásárokat ezekre való tekintettel állapítsák meg. A többi hitközség is követhetné ezt a példát.

— **Kitüntetés.** Rotterdamból jelentik, hogy a koronázási ünnepély alkalmából az ottani főrabbit a németalföldi oroszlánrend lovagjává nevezték ki.

— **A példa.** Hajdanában zsidó-tudományra adta a fiát a gazdag zsidó is. Nem akart belőle rabbit nevelni, de akarta, hogy jártas legyen a zsidó ősmerekben, akár csak a rabbi. Orthodox testvéreink között akad még ma is gazdag ember, kinek legfőbb vágya, hogy fia világi pálya mellett, »lamdan« is legyen, az istenes tudományokban jártas férfit; a mi pártunkban azonban ilyen idealista apára hiába irnánk ki akármilyen nagy pályadíjat. A zsidó tudományokra nálunk, haladó pártbelieknél, gazdag ember nem adja gyermekét, ez tisztán a szegények dominiuma. A szemináriumba pl. gazdag haladó párti zsidó nem adta még a fiát. Nem azt vesszük rossz néven, hogy a gazdagok nem nevelik fiaikat rabbinusoknak. Az nem is kell. Szegény pálya ez, lemondást kíván, és püspökké és nagy urrá sem lehet a zsidó pap. De hát azért, hogy valaki a szemináriumba jár, nem kell még papnak lennie. Hisz eddig közel 300-an léptek ki a szemináriumból, kik ott maturáltak, aztán kiléptek, hogy más pályákra lépjenek. Ezek persze szintén szegény fiúk, többnyire volt bachurok, kiknek egy része ma már orvos, ügyvéd, mérnök, tanár, hivatalnok, kereskedő, de amellet egész kis zsidó tudós; — mert hisz éveken át heti 10—12 órát kellett szentelniük a zsidó ismereteknek. *Ezen* az iskolán a mi pártunkbeli gazdag zsidó szülők fia még nem ment keresztül.

Az első példát erre csak most szolgáltatta egy igazán jámbor, mivel és nagy gazdag apa, ki külföldről költözött be hozzánk és kinek egyenes tartásu, szép, magas alakját ősmerek, kik csak egynehányszor járnak el a dohány-utcazi templomba évenként. Mert *Hazay* Fülöp ott van minden ünnepnapon és a legtöbb szombat, áhitattal imádkozva és sohasem diskurálva. Ezen a szép példán kívül a csak két év előtt magyarrá vált és magyar nevet váltott osztályorsjáték igazgatója most ugy újabb és mint kifejtettük, nálunk páratlan példát szolgáltatott. Tizennégyéves fiát, ki most végezte a gymnázium IV. osztályát, beíratta a szeminárium első tanfolyamának első osztályába. Igaz, hogy 4 év helyett 5-öt követelnek a szemináriumban a maturáig; igaz, hogy naponként két órával tovább tanulnak, mint más felső gymnáziumokban, de ez a milliomos nagy urat nem riasztotta vissza attól, hogy fiát a szemináriumba adja, nem azért természetesen, hogy rabbivá legyen, hanem azért, hogy tanuljon minél többet zsidóul, no meg egy kicsit azért is, mert meggyőződött róla, hogy a zsidó szemináriumi gymnázium a legjobb gymnáziumok egyike Magyarországon, miről szép tanusítványt állítottak ki a

kultuszminiszteriumban is. Az igazgató urat csak egy dolog zsenirozta kissé, az t. i. hogy a szemináriumban nem fizetnek tandíjat, de csakhamar kitalálta ennek is a módját. A szemináristák (nem mondom a szegény szemináristák, mert eddig más mint szegény szeminárista nem volt) tehát a szemináristák segélyezésére főnálló »Ecz-chajim« egyesületnek ugyanis 1000 frtot adományozott és most már nem bánja, hogy fia tandíjmentes tanuló.

— **Korán a sirba** tért a bajai hitközség főrabbi-jának, *Adler* Lipót drnak leánya, Berta. Élete kezdő tavaszán, 16 éves korában mostani főünnepünkön, Róshasonó második napján magához szótította az Ur. A ritka szépségü és művelt hajadont hétfőn temették az egész város részvéte mellett, a mely a megszorodott szülők gyászával szemben megkapó módon keresett megnyilatkozást. A gyászbeszédet Rosenfeld hittanár mondotta ravatalánál, összehasonlítva a tudós apa csendes és megadással teljes gyászát Áron főpap hasonló természetü gyászával.

— **Fymen.** *Seidner* Ármín, a *Seidner* J. és társa budapesti nagykereskedő cég bellagja, eljegyezte *Várnai* Margit kisasszonyt, *Várnai* Fülöp könnynyomdatulajdonos leányát Budapesten. — *Mondschein* Lajos, keszthelyi községi tanító, eljegyezte *Zsengeri* Samu dr., fővárosi tanár és ismert paedagógiai író szép és művelt leányát, *Etelka* kisasszonyt.

— **A német birodalom bűnügyi statisztikája** az 1896. évről most jelent meg. E szerint a zsidó bűnösök száma az előző 1895. éviééhez 5%-kal csökkent. Az 1896. évi bűnesetekben való részeseidésük a többi felekezetével szemben 8%-kal kedvezőbb. Vagyis 8%-kal kevesebb büntetett zsidó volt Németországban, mint a mennyi a zsidó hitü lakosságra számarányánál fogva eshetett volna.

— **Egzczerózás.** Mult heti katonatárczánkban előfordult tördelési hibát a szerző, *Hazai* Hugó következő beüldött soraival igazítja helyre: A szedő csak szedő. Czibil és nem katona. Azonban a tördelő (aki tudniillik a kiszedett betüket formába tördeli) szintén csak czibil és ez sem katona. Ilyenformán nem tudnak semmit sem. Nem tudják azt sem, hogy mikor »aufmasiren halblinksz« van, a mely művelet abból áll, hogy a katonaság egyik állásból a másikba tér át, olyanformán mint teszem fel a hogy áttérnek a bötük az ujság egyik feléről a másikra, hát akkor a »linke fligli sarzs«, aki a század balsarkán áll, nem indul el a többi katonákkal, hanem csak egyszerűen megfordul jobbra és a többi katonák ugy sorakoznak melléje, miképen az ujság baloldalán levő bötükhöz sorakoznak a jobboldalán levők. Az ilyesmire igen jól kell vigyázni, kivált ha »Nagy-Manéver« van, mert ha az a linke fligli sarzs megindul a helyéről az egész század riktungja auszananderba jön. A multheti Nagy-Manévert rontotta el a tördelő ilyen cselekedetével, és »im ernczfall« sok órai »sliszen in spangen« nevezetü büntetés érne őt ezért. Azonban az »Egyenlőség« (férfi) olvasói, kik immáron öreg csontu, vén harcosok, és a haditudományokban járatosak, ezt a regruta tévedést betudják a regrutavoltának és elnézik, mert ugyis tudják, hogy abban a bizonyos Nagymanéverben a fligli sarzsának nem az ujságlap balsarkába kellett volna marsolni, hanem mikor a tulsó oldalon aufmasiren halblinksz volt, az lett volna a kötelessége, hogy rekezfrontot csináljon, hogy ezáltal aztán a papiros felső jobb sarkába kerüljön. Csak az az egy vigasztal, hogy igazi katonákkal is esett már ilyen veszedelem.

* Az Anker-élet- és járadék-biztosító-társaság (Magyarországi vezérképviselőség: Budapest, VI., Deáktér Anker-udvar). 1898. évi augusztus havában benyújtott a társaságnál 786 ajánlat 1,718.749 — frt biztosított összegre és kiállított 702 kötvény 1,530.172 — frt összegre. A befolyt díjak összege 558.619 frt 43 kr., a kifizetett károké 50.804 frt 38 kr. A 8 havi időszak alatt benyújtott 7423 ajánlat 16,861.236 frt — krra és kiállított 6874 kötvény 15,306.695 frt — krról. Díjakért bevétel 4,890.166 frt — kr. Károkért kifizetett 652.557 frt — kr. A haláleseti biztosításoknál A osztályterv szerint a nyeremény-osztalék az elmúlt évben az évi díj 25%-át tette ki. A vegyes- és takarékpénztári biztosításnál B osztályterv szerint az összes befizetett díjak 3%-a fizettetett ki nyereményosztalék gyanánt.

A társaság vagyona 1897. december 31-én 62 millió forint Biztosítási állomány 240 millió forint. Eddigi kifizetések összege 102 millió forint.

Legismeretesebb
magyar
gyártmány.

Gőzcséplők

Minden az összes gazdasági gépszakmába vágó
felvilágosítással és tanácscsal,
ugyszintén

általános árjegyzékkel
vagy részletes

költségvetéssel,

szívesen és díjmentesen szolgál.

Első Magyar Gazdasági Gépgyár
részvény-társulat.

Gyártelep: Budapest, külső vácsi-út 7. szám.

Czímre ügyelni tessék!

A sziráki izr. anyakerületi hitközségtől.

Pályázat.

A sziráki izr. anyakerületi hitközségnél 1899. évi január hó 1-én betöltendő rabbi-helyettesi anyakönyvvezetőséggel egybekötött שוחט ובודק וקורא és jó előimádkozói állásra pályázat hirdettek. Évi javadalmazása 1000 korona fizetés, természetbeni lakás, שחיטה a szokásos mellékjövedelem és esetleg ראש השנה és יום כפור nagy ünnepeken a מוסף és כל נדרי helyes és jó előimádkozásáért külön még 100 korona fizetés biztosított.

Pályázni kívánók felhivatnak, pályázataikat, melyekben a magyar honosság, anyakönyvek vezetésére előirt törvényes kvalifikáció, a rabbisági teendők végzésére való képesség, valamint a metszői teendők végzésére három elismert rabbtól התרות קבלות eredeti vagy azoknak hitelesített másolati szövegben beigazolandó jogosultság és a magyar hitszónoklatok tartására, valamint eddigi működésről szóló eredeti bizonyítványokkal felszerelt folyamodványait, melyekben életkoruk és családi állapotuk kitüntetve legyen, f. évi október hó 15-ig előirt előjárósághoz Szirákra (Nógrád-megye) küldjek be.

Próbaelőadásra csakis a meghívottak fognak bocsátatni. Csak a megválasztott számára biztosítatik 60 korona uti és átköltözködési átalány. A megválasztott tartozik egyuttal a hitközségi, valamint a kerületjegyzői teendőket s végezni és esetleg az állami elemi iskolában a hitoktatást is tanítani.

A választás f. évi november havában fog megejteni és a megválasztott 3 évi időtartamára választatik és állását 1899 évi január hó 1-én tartozik elfoglalni.

Kelt Szirákon, 1898. évi augusztus hó 3-án.

A sziráki izr. anyakerület-hitközség előjárósága.

A nagy kanizsai izraelita hitközségtől.

Pályázat.

A nagy-kanizsai izr. hitközségben üresedésbe jött harmadik metszői állásra ezennel pályázat hirdettek.

Évi fizetés 220 (kettőszázhusz) frt és egy harmad sechita (utóbbi mintegy 300 forintot tesz ki).

Pályázóktól megkivántatik, hogy sóchet-ubodek vekore ubaal-tefillah legyenek és a magyar nyelvet szóban és írásban birják.

Képesítés, eddigi működés, kor- és családi állapot feltüntetendő okmányokkal felszerelt kérvények, folyó évi szeptember hó 50-ig alulirt előjárósághoz küldendők be. — Nőtlen pályázók előnyben részesülnek. — Az állás azonnal elfoglalható.

Nagy-Kanizsán, 1898. évi szeptember hó 11-én.

Az előjáróság.

A balassagyarmati izr. iskolaszéktől.

Pályázat.

A balassagyarmati izr. iskolánál, önkéntes lemondás folytán 1899 július 1-jéig egy kisegítő tanítói állás betöltendő. Fizetése havonként 40 frt. Képezdevégzett, nőtlen tanítók, kik ezen állást elnyerni óhajtják, felszólítatnak, miszerint kérvényeiket bizonyítványaikkal együtt f. é. október 4-ikéig az alólírotthoz küldjek be. Az állomás legkésőbb október 10-én elfoglalandó.

Balassagyarmat, 1898. évi szeptember hó.

Dr. Révész Dezső,
iskolasz. elnök.

Az osztopáni izr. hitközségtől.

P á l y á z a t.

Az osztopáni hitközségnél Baal-tefillah, Sóchet-ubodek vekoreh állás töltendő be, október 17-én שח"דד Kellemes hanggal bíró egyének, kik a főnti képesítéssel bírnak, fölkéretnek, sziveskedjenek életkorukat, működésüket és családi körülményeiket igazoló okmányokkal fölszerelt kérvényüket f. évi október 1-ig alulírt elnökséghez beküldeni. Próbaelődásra csak a meghívottak bocsájtattak, utiköltségek csak a megválasztottnak térítették meg. (Próbaelődásra Szukósz-ünnep folyama alatt kell jönni.) Ezen állással járó javadalmazás 312 frt, szabad lakás, 40—50 frt mellékjövedelem.

Osztopán, 1898. szeptember 13-án.

Weisz Sándor,
hitk. jegyző.

Stein Dezső,
hitk. elnök.

A csépai izr. hitközségtől.

Pályázat.

Csépa községben (Jásznagykún-Szolnokmegye) egy izraelita előimádkozói és metszői állás van üresedésben. Fizetése évi 240 frt és természetbeni lakás. Az állás azonnal elfoglalandó. A pályázónak a magyar nyelvet teljesen bírnia kell. Pályázni szándékozók ajánlataikat Herceg József, hitközségi elnökhöz személyesen vagy levélileg nyújtásuk be.

HIRDETÉSEK.

≡ Egyévi önkéntesek ≡

legegészségesebben és legolcsóbban fölszereltetnek

TILLER MÓR és TÁRSA czégnél

BUDAPESTEN, Károly-laktanya,

osztrák császári és magyar királyi, görög királyi, szerb királyi, román királyi és perzsa császári udvari egyenruha szállítók, ő cs. és kir. Fensége József főherceg, ő kir. Fensége György görög trónörökös, ő kir. Fensége luxemburgi nagyherceg udvari egyenruha szállítói.

≡ Sorozókötelesek ≡

hivatkozással e lapra, ingyen és bérmentve kapnak oly árjegyzéket, mely az egy évi önkéntesi jog elnyerésére vonatkozó vedtörvényzikket, utasításokat és folyamodvány-mintákat tartalmazza.

KOHN ARNOLD

gazdag sirköraktárát

Budapest, Károly-körút 15. sz.

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sirkőállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámlálásért kezeskedik a özég jó hírneve.

→ Szombaton és ünnepnapokon zárva. ←

Biztosítás árfolyam-veszteség ellen.

4%-os Tiszavölgyi sorsjegy

huzás október 1-én, díj 45 kr., esetleges veszteség 22 frt.

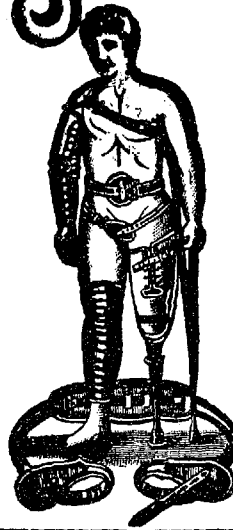
Rudolf-sorsjegy

huzás október 1-én, díj 70 kr., esetleges veszteség 15 frt.

Fővárosi bank részv.-társaság

Budapest, V., Erzsébet tér 1. sz.

Specialista sérvkötőkben

Cs. és kir. osztr.-magyar és belga kir. szabad. Kitünt. Brüssel 1893. arany érem és díszokmányokkal.

KELETI-FÉLE SÉRVKÖTŐ

a legtökéletesebb ezen nemben, nem csuszik, nem gyakorol kellemetlen nyomást.

Ára: egyoldalu 6 frt.
kétoldalu 12 »

Gyáramban készülnek ezenkívül: mülábak, műkezek, műleges fűzők, egyenestartók, járó és nyújtó gépek, gumi görcsér harisnyák stb.

Megrendeléseket pontosan eszközöl

KELETI J.

kötszerész és orvos-szabászi műszerész
BUDAPESTEN.

Főüzlet: IV., Koronaherzeg-utca 17. sz.
Gyár: IV., Rostély-utca 15. sz.

Nagy képes árjegyzék ingyen, zárt borítékban.

SCHLICK-FÉLE

Vasöntöde és Gépgyár Részv.-Társ.
BUDAPEST.

Gyár és irodák:

VI., Külső váci-út 29—37. sz.

Ajánlja magát következők készítésére és szállítására, úgy mint:

vashidak és tetőszerkezetek,

szögecselt és hengereit vastartók,

gőzkazánok és gőzgépek, zsilipek,

átereszek

kiváló jónak bizonyult rendszer szerint,

kör-szivattyúk és vízvezetéki-csővek

minden nagyságban.

Főlhúzó kézi-, víz- és gőzerőre.

Vasúti kocsik.

»REFORM« viztisztító készülékek (Popelka szabadalma).

Most jelent meg!

„MIRJAM”

IRTA:

DR. KISS ARNOLD,

VESZPRÉMI FŐRABBI.

Imádságos Könyv

zsidó nők számára,

magyar nyelven.

ÁRA:

Vászonkötésben	2 ft 50 kr.
Bőrkötés	3 » 50 »
Bőrkötés, igen diszes csattal	6 » — »
Csontutánzatú kötés	3 » 50 »
Elefántesont kötés, igen diszes	6 » — »

Kapható: **Köves és Boros** könyvkiadó-hivatalában Veszprémben és minden hazai könyvkereskedésben.

ERDÉLYI

csász. és kir. udvari fényképész

BUDAPEST,

IV. ker., Ujvilág-utca 2. szám.

a Kossuth Lajos-utca sarkán.

Fiók-műterem:

V., Erzsébet-tér 18.

— Fényképfelvételek —

izléses és művészsies kivitelben.

Külön osztály:

külső, házonkívüli
fényképfelvételekre.

ELSŐ

Leánykiházasítási-Egylet m. sz.

LEÁNY-ÉS FIUBIZTOSÍTÁSI INTÉZET
BUDAPEST,

VI., Teréz-körút 40—42. sz.
(az intézet saját házában.)

Alapított 1863. évben.

Eddig kifizetett biztosítási összegek
5.000,000 korona.

Előnyös táblázatok és díjtételek leányok s fiúk biztosítására 1000—20,000 koronáig, azonnali biztosítással a halálesetre.

A fizetendő járulékok teljesítése a legelőnyösebb, a mennyiben havi részletekben is történhetik minden más melléklettel kizárásával.

A tagoknak e biztosítás időtartama alatt főlhalmozódott nyeresége és más kedvezmények minden szülőnek és gyámnak ajánlják gyermekeiket ezen intézetnél biztosítani.

Prospektus és információ az irodában,

VI. ker., Teréz-körút 40—42. szám alatt kapható.

Kiadásomban épen most jelent meg és ugyanál közvetlenül, valamint minden hazai könyvkereskedésben kapható:

Bibliai Történetek

izraelita népiskolák számára.

Irta: **Friedl József**, igazgató-tanító.

Harmadik változatlan kiadás.

Átnézte: **Barna Jónás**, székeslővárosi tanár.

— Ára kötve 40 kr. —

A korán elhunyt jeles szerző e kitünő tankönyvéből rövid 4 1/2 év alatt két kiadás fogyott el, jöllehet szerző a könyvkereskedelem mellőzésével könyvét mint magántulajdont terjesztette, a mi eléggé bizonyítja annak használhatóságát, kelendőségét; most, hogy a 3-ik kiadást a kiváló paedagogus, Barna Jónás fővárosi tanár úr, átnézte és itt-ott azon javításokat is eszközölt és előszavában a legmelegebben ajánlja azt kartársainak, remélhetőleg még nagyobb elterjedtségben fog részesülni, a mit a kifogástalan csinos kiállítást is elő fog mozdítani.

Mutatvány-példánnyal szívesen szolgálók.

Miskolcz, 1898. augusztus 21.

Lövy József Fia,
könyvkereskedő.

AZ „ANKER” élet- és járadék biztosító-társaság.

Igazgatóság:
BÉCS, I., Hoher Markt 11. szám
(Anker-Hof).

Magyarországi vezérképviselőség:
BUDAPEST, VI., Deák-tér 6. szám
(Anker-udvar).

a társaság saját házaiban.

Díjtartalékok (Biztosítási alapok) 54 millió 683,190 frt 52 kr.
Összes vagyon 1897. évi december hó 31-én 62 millió forint.

Eszközül:

Előnyös biztosításokat halálesetre.
Vegyes biztosításokat
Tőkebiztosításokat határozott lejáratú (takarékpénztári biz-
tosítások) kihazasítási és aggkor-ellátási biztosításokat.

Nyújt:

Méltányos föltételeket. Olcsó díjakat.
Hadbiztosításokat pótdíj nélkül hadkötelezettek részére.
Megtámadhatlan kötvényeket a szerződési föltételek értel-
mében.

Nyeremény-osztalék gyanánt az 1897. évben kifizetett az 1897. évi zárszámadás szerint: Haláleseti és vegyes biz-
tosításoknál (A. osztalékterv) az évi díj 25%-a; B. osztalékterv szerint (emelkedő osztalék) biztosítottaknak az évi díj 9,
illetőleg 12%-a. — *Üzemre engedélyezve: Porosz-, Bajor-, Szászországban és más német államokban, Olaszország-,
Törökország-, Románia-, Szerbia- és Bulgáriában.*

Díjkönyvecskékkel és fölvilágosítással szolgál a fenti magyarországi vezérképviselőség (hová ügynökségek iránti
ajánlatok is intézendők), valamint a társaság ügynökei.

HAZAI GÉP

GAZDASÁGI ÉS IPAR-ESZKÖZ
GYÁRI RAKTÁR

FRIED J., Budapest, VIII., Külső kerepesi-út 3. sz.
Szemben a központi (keleti) pályaudvarral.

Legjutányosabb árakban és kedvező felételek mellett száll-
lítják az összes gazdasági gépeket és eszközöket.
Legmesszebbmenő jótállást vállalva kifogástalan és legtö-
kéletesebb áruért, meg nem felelés esetén a szállított gépek
díjmentesen visszavétnak vagy becsereletnek.
Részletes ajánlatok — nagyobb gépezeteknél költségvetések
szakszerű fölvilágosításokkal — kívánatra díjmentesen adatik.
Rövidített levélczim: Hazai gépraktár, Budapest.

היימליך אדאלף

גראבשטייןלאנדער בודאפעשט קערעפעשער שטראסע 61

HEIMLICH ADOLF

Budapest, Kerepesi-út 61. szám.

Ajánlja

gyári sirkőraktárát

mindazok figyelmébe, kiknek e szomorú kötelességet teljesite-
niök kell.

Olcsó, szép és pontos kivitelért kezeskedik a cég jó hírneve.

Sikkes egyenruhákat

tábornokoknak, tiszteteknek,

önkénteseknek, csendőrségnek, rendőrségnek,

tűzoltóknak, pénzügyöröknek

és *anyakönyvvezetőknek* készítenek

BLUM ÉS TÁRSA

Ő cs. és kir. Fensége JÓZSEF főherczeg udvari szállítói
és szerb király udvari szállítók.

Budapest, IV., Sütő-utca 2. szám (Szervita-tér sarkán).

Árjegyzékek készséggel küldetnek.

!Pontos czimre ügyelni tessék!

Igazi bűjt.

Jóm-Kipur haftorája. Jézaiás 58. fejezete.

Kiáltsd, kiáltsd rettenetes hangon,
Mint ha harczok harsonája szólna:
Izraelnek bűnit hirdesd, kiáltsd egyre,
Mint ha hangod menny dörgése volna!
Mily csalárdság! szemfényvesztés, ármány!
Mint ha én a színeskedést várnám:
Tömegesen sereglenek elébem,
Jámborságnak mezében!
Hirdetik, hogy utaimon járnak
S jutalomra várnak!
Zugolódva mondják:
Egészségük hasztalanul rontják,
Hádba bűjtölnek,
Nem veszem semmibe,
Hasztalanul járnak Úruknek kedvébe!

Igy mondják a csalfák
S enni magukat csalják!
Mint hogyha előttem titok is lehetne
S földi báb földi port szórhatna szemembe!
Mint hogyha nem látnék
Májba és vesébe
S gyermekként hinnék a csalóka mesébe!
Nyomorítottak! Gyatrák!
Bolyongók az éjben!
Látom, hogy bűjtölve fetrengtek a kéjben...
Bűjtölve, éhezve
Végezteni mégis mindegyitök dolgát
S meggyöttri a munkást, igazuzó szolgát!

Bűjtöltök, de szívetekben
Gyűlöletnek mérge...
Kézetek sebet üt... s tobzódtok a vérbe!
Az hiszitek, hogy ez a bűjt
Kedves lehet nékem?
Oh, én bűnös, rossz utra tért népem!
Mi örömem telhetik vaj'abban,
Ha örjögő mödra,
Fejetekre port és hamút szórva,
Gyöttritek magatok
S előre meg hátra hajjtátok nyakatok,
Mint a szél a nádat,
S mint süret a réten,
Oh, én bűnös, rossz útra tért népem!

Egészen más bűjt az,
Mit örömmel látnék:
Szívetekből, hogyha eltűnne az árnyék!
Oh, én édes népem!
Ha látnám, hogy elűzted a vétkeid,
Bűnök linczát darabokra tépted,
Hogyha nagyot mernél:
Minden ígát szilánkokra vernél
S mosolyogva néznél végig
Rabszolgáknak népén,
S elengednéd calamennyit békén!

Oh, én bűnös népem,
Ekkor aztán
Fényesebbé tennél egyszerre a napnál:
Ragyogásnál, melegségnél sokkal többet:
Szabadságot adnál!

Oh, én bűnös népem,
Ez az a bűjt, a mi tetszik nékem!
Az, ha a szegénynyel
Kenyered megosztod,
Hogy őtet segítsed, magadat megfosztod!

Az, hogyha a bujdosót
Házadba vezeted
S barátsággal nyujtod felé kezedet,
Ha a ruhállannal megosztod ruhádat
S nem sietsz előre,
Ha elzüllött társad sompolyog utánad!

Akkor, akkor áldás lesz neveden,
Uj hajnal hasad fel szomorú egeden,
Kiveszed majd újra részedet a jóból,
Sebed gyorsan gyógyul,
Utadat őrangyal mutatja kezével.
S pályádon Istened enni maga vezérel!

Akkor aztán meghallgatja imádat,
Szíved tőle akármit kívánhat,
Hogyha hívod, megjelen előtted:
S ki eddig koldultál:
Király lesz belőled!

Ő maga vezérel.
S újra megüld mindakét kezével:
Csontjaidat erősíti kőrságban, vénségben,,
Jól lakat gyilkoló éhségben,
Meggyógyít, ha rajtad ezer sebet vertek:
S lesztek, mint gonddal, jól öntözött kertek!
Mint a forrás, melynek tiszta árja,
Elepedő utasoknak seregeit várja,
Ki mennyit veszítsen soha ki nem szabja!
S nem apad még sem ki hüvös vize, habja!

Ő maga vezérel...
S újra megüld mindakét kezével:
Házadnak romjai mind újra épülnek,
Utad szépülnek,
S neved léssen: régi romok újra alkotója,
Ki a kövek törmelékét
Palotálká rójja
S régi dicsőségünk elmúlástól ójja!

Roboz Andor.

Jómkipur.

— Rajz a kisvárosi zsidó élethől. —

»Kezdetben teremte Isten az eget és a földet; ennek fordulójára megújodik az esztendő. A »sófár«-kürt harsogása előtt és utána figyelmeztet, hogy térj magadba, bűnöd bánjad, emlékezzél Ábrahámra, a ki egyetlen fiát is áldozatul szánta az Örökkévalónak. Könyörögj üdvözülteért hajnali »szlichesz«-imában legalább tíz napon át; tisztítsd meg testedet-lelkedet, mert Isten törvényt ül feletted és kiszabja a te sorsodat; a jóért megjutalmaz s ha mérleged rosszra billen, tűz, víz vagy halállal pusztít el. És engeszteld meg, akiknek rossz embere voltál és sanyargasd testedet: Isten irgalma érte viszonozásod.

...Erev előtt való nap a papa reggel hűs, harmatos uton ballag a templomba. A Mózi korán tért pihenőre, hogy osztályosa lehessen. És az ő példáját követik a többi gyerekek. Az Örszének és a babinak alig van baja a vetkőzetéssel. Hajh, aki korán nem fekszik, nem is kap az szép »gepőre«-t (áldozati szárnyast) és hajnalhasadáskor nem szólíthatja az ő »pipi«-jét sárga árpaszemre, aranypiros, szép töröküzára.

Pedig a mama már gondoskodott róluk. Sárga lábu, piros tarajos, hófehér kakaskák begyeskednek az udvaron és karsu, kisasszonyos, bóbítás jérczikék tetszelegnek az ivótál vizében. A Simi meg is hajszolja őket emberül és fölhessegeti a szöges kerítésre, aztán a Rózsikával sirva néz utánuk.

A bábí, csak úgy nagyjában, előbb egy kis bűnbánatra-émlékeztetővel rakja meg a Simit s csak ekkor fog az Őrzsével a bitangba készülő jószág megkerítéséhez. Hanem aztán ugyancsak elsopánkodik ám a gyerekek rosszaságának miatta.

— Én Istenem, mennyit kell majd apának-anyának imádkoznia és sanyarkodnia, hogy a gyerekek vétkét is mind levezekeljék!

Nagyot néz az Őrzsé e mondásra s alig várja a Mózsi megtértét.

És a Mózsi elmondja, hogy:

— Ugy bizony, nálunk az a szokás: tizenhárom éves koruk előtt a szülők rovására kerül a gyerekek vétke.

— Azért vett hát a nagyur tejből olyan nagy viaszgyertyát.

A Mózsi elszörnyülködik az Őrzsé tudatlanságán. Már hogyne, mikor az Uristent nem lehet egy szál gyertyával megvesztegetni, akármilyen hosszú is!

— De még a »gepőre« sem elég arra — magyarázza a Mózsi nagy tüzzel, amitől a gyerekek mind oda sereglenek köréje. — Nem bizony, ugy is afféle pogány szokás ez, mondja a Maimonides tudós. Csak a tanulatlan nép tartja, hogy egy csirkével megváltja a bűneit. Szívben és lélekben kell megjavulni, ez az igazi megváltás. Éppen tegnap mesélte a tanár ur.

— Hát az ifjúrék nem gyónnak, meg áldoznak és a tisztelendő ur nem oldja fel bűneiket?

— Mi velünk a teremő csinálja meg a számvetést rasesóne-ujesztendő napján; hanem azért áldozni szoktunk, már mikor jót teszünk Igazság szerint a »gepőre«-t is a szegényeknek kellene adnunk. Majd meglátja, a papa mennyi pénzt fog szétküldözgetni a főtisztelendő rabbinak, meg a kántornak; a Samasz majd eljön érte maga és a szegények is beköszöntenek egy kis ünneprevalóért.

Az Őrzsé elaujnyékedik és tünődve lát a dolga után. Oh, a mama nem valami engesztelékeny tekintetet vet oda feléje.

De mikor még annyi a tenni való!

A gyerekek számára sütni, főzni kell, hogy a nagy napon át, amíg ő ajtatos lélekkel elmerül magába, és bűnét bánva veri mellett, éhen ne veszzenek; aztán meg a böjtölés előtt és után a vezeklő is megkivánja a jóleső falatot. Kovászt kell tenni fonatos kalácsnak; almás lepény, rétes után könnyebb a »tajnesz« (böjt), és a »nile«-záró ima után nemesak a megtisztult léleknek, hanem a gyomornak is virradása vagyon.

Az apróság imposztorkodik, mintha elkarhozásra készülne. A bábí hasztalan hajtogatja, hogy nem lesz annak bűne bocsánata, aki a kétfülű kosárból időnek előtte dézsmálja a szőlőt. Hanem a Rózika nagyon bizik a teremő jóvoltában és mustos ujjakkal kérdi a korábban megtérő papától:

— Ugy-e apa, szejet engem az istente?

Azonközben hunyóra készül a nap, hűses alkonyati szelő rezgeti a levelet, zizzelve fodroz az avar. A kapargáló apró-jószág hunyorgó szemmel elülésre készül. A mama csöndben kiadja az utasítást az Őrzsének, hogy ezt meg ezt a jérczét, ezt meg ezt a kakast meg kell csipni. Ő maga is segédkezik benne. A papának kedveskedő gyerekek már csak a nagy riadásra virradnak. Akkorra együtt van, mind ahány áldozat.

Aztán megmossák a baromfi pikkelybőrös lábait, miközben a Rózika el nem mulasztja figyelmeztetni a

bábít, hogy az ő jérczikéjének sincsen nyughatása, mikor azt mosdatják.

És bevonul a család a szobába. Csillagfény rezg az égen, a lámpa meg kigyúl. A »gepőre«-k összekötött lábbal sorra vergődnek az ablakmélyedésben.

A papa kezébe veszi a hínkacsát, megzűmmögi az imát és közbül-közbül úgy megpörgeti feje körül a hápogó, vergődő állatot, hogy a Simi azt sem tudja, hova legyen széles jó kedvében. Az Őrzsé sorra nézi a zajos áldozást, s ha megesik is a szíve, amint a férfinépség kakasai s a nők jérczéi odakoppannak az ágy alá, mégis csak elgondolja, milyen sok jó pecsenye válik majd belőlük.

Az igaz, hogy az nap nem igen van vacsora a koppasztástól; de ha a nagy böjtje nem árt a készülés s az ölbéli baba által szétrebbentett tollban sok a büfelejtő.

Megvirrad az előnap reggele. Vele beköszönt a minden más böjt gyászatól eltérő ünnepi hangulat. A templom szinte zokog az »osámnu«-véteztünk imától. Az ajtatosságról megtérő bűnét bánva nyújtja kezét haragosa felé: véteztünk... Az egymással örökösen hadi lábbon álló kis boltosok majd hogy egymás kebelére nem borulnak: véteztünk. Az előljáróság tagjai, akik között rang-differenciák támadtak, összebékülnek: véteztünk. És a bábí megbékíti a Simit, meg a Rózikát, sőt magát a nyelves száju szomszédaszonyt is: véteztünk...

Égi béke, lelki megnyugvás sugároz az arcokról. Az Örökkévaló felé tekint szemük, mert az ő kegyelme reájuk visszavetődik és sorsuk ítélete teljes létszen irgalommal.

A tisztuló lélek hüvelye szintén leveti a szennyet. A gyerekek sivalkodva lubiczkolnak a teknőben, az aszszony nép szemérmesen tér meg a hivatalos fürdőből (mikve) és a felnőtt férfi porusaiból eltűnt a munka és izzadság mindennapi szennye.

A déli eledel még jóformán le sem került az asztalról, a fehér terítő, ünnep hirdetője, újra reáborul. A bábí, mama meg az Őrzsé kiöltöztetik a gyerekeket, aztán a papa összeszedi őket s kit templomba menet majd utba nem ejteth, rokonhoz, ismerőshöz viszi köszöntőbe.

— Adj' Isten imádra minden jót! — kívánják magyarul, mert hajh, a régi zsargont nem bírja a nyelvük.

Oláhaza ezalatt megteritenek. A bábí koromfekete, gyöngyös-csipkés parókáján csak úgy virit a habfehér fejkötő és suhog rajt a divatját mult, ezer ránczu selyem rokolya; de azért dolgos kézzel gyömszőli a patyolatos asztalkendőbe a »taliszt, kitlit, hajblit«, a három-ágot, amivel a férfi esküvőre, bűnbánatra s ha úgy fordul, örök pihenőre megyen.

A mama szintén nekiöltözködött, az ünnepi imádságos könyvét hófehér zsebendőbe göngyölgette s nagyban tanítja az Őrzsét, hogy vacsora után falatnyi ételt, gyűszünyi italt, mi kevés, de annyit sem szabad a gyerekeknek adni.

— Hát nem hal mellett, olajos ételen böjtölnek a nagyasszonyék?

— Nem bizony, mert megmondta az Örökkévaló a Mózesnek: »Ajtatosságra gyülekezettek és sanyargasátok magatokat!« — magyarázza az imént megjött Mózsi a tamáskodó cselédnek.

Nagy komolyan látnak az evéshez s ha a szegényektől ajándékkal megváltott »gepőre« aprólékjaiból a Rózika nem akarná az ő jérczikéjének tartozékait kihalászni, nem volna annak semmilyen derűje. Még az

édességek is olyan hallgatag csuszának le, mintha a kántor már a bűnök lájstromára zendítene rája.

Papa, mama, bábi, Mózsai bucsúzkodnak az apróbb jószágtól. A Mózsai hóna alá csapja az ájtatosság tartozékait és az elnépesedett utcán megállva, köszöngetve jókat kívánva igyekeznek a zsinagóga felé. Ott összerajzik, meg elszéled az engesztelődők serege. Férj és feleség ajka összeforr, mielőtt elválnak, a fiú megcsókolja hozzátartozói kezét.

— Adj isten imádra minden jót!

A templom borongós homálya ellillant, a száz meg száz gyertya piros fénye elől. A keleti színekben pompázó frigszekrény-takarót hófehérségű váltotta föl és a halotti ruhába öltözött férfiak serege mintha már a belépő fohászból: »minő szépek a te sátraid Jákob és Iúzhelyed Izrael« — reményt merített volna, nyugodt képpel morzsolja délesti imáját.

Aztán fölzokog a kántor szava: »kol nidré«... Bús, siránkozó, remek dallama beleszolgál a szívekbe, kizendül az ablakokon s az utcai járó-kelők elfogódva hallgatónak. Odabenn pedig visszasír rá a vezeklők kórusa »legyen bocsánata Izrael egész közösségének és a más hitűnek, aki közöttük él, mert az egész nép vétke megtévedés«...

Megkezdődik az öreg esti maariv-ima s aki esztondón át csak elvétve ha istenre gondol, dicséri az Örökkévalót, aki szereti az ő népét, Izraelt, meg egyetlenegy. Az uri nép eleganciával veri mellét, amint megszagatva felsorolja a héber betűrendbe szedett vétkeket: osámnu... »Igyen tévedtünk el a te parancsaitól és a te üdvös rendeléseidről.« A jámborabbja hari-nyára velkőzve behunyt szemmel döngeti mellét, hogy »esteli« vezeklése felhasson az égbe s odajusson »reggeli« fohászra:

— Boc-ásd meg a vétkeket...

És később annyi reménységgel, bizalommal szól a refraines dal: »én már megbocsáték«... Majd utána sir megint a bűnök registere. A doktor ur kikivánczik a fülledt levegőből; benn pedig zokog a dal: »Oh, irgalommal teljes, irgalmazz minékünk«...

Az ég boltja arany szögekkel van kiverve, millió csillagszem lemosolyg a földre, ezüstös holdsugár szövődik beléje. Olyan jól esik a templomból kiözlőknek a a friss fodrozó szellő, mint az isten kegyelmének engesztelő lehellete...

A máskor beszédes templomjárók közt kevés szó esik. Hallgatag, magukba térve ballagnak az összetartozók hazafelé s nincs keletje az emberszólásnak. A váraközben otthon elszunnyadt apróságokra lopva egy-egy esőkot nyomnak — ez talán csak nem vétek — és fohászoló ajakkal, Istennek ajánlva lelküket, nyugovóra térnek.

Az emelkedő nap alig köszönti a földet, a papa fölkel, hogy el ne mulasztja az imádságot, a melyik emlékezésre kéri az istent, hogy »sorsunk legyen az élet«. A Mózsai a mamának és a babinak marad kísérel, de azért ő is ott vannak az istenházában, mikoron keletnek fordulva könyörgik a hívek: »tulajdon kedvedért jegyezz minket az élet könyvébe«...

A Simi, meg a Rózika otthon sokáig elheverésznek az ágyban. Minek vón' fölkelni, mikor nincs reggeli! És a hanczúrozásban mulik az étvágy érzése.

Nem, nem! A bábi megmondta és a Rózika nem meri lecsusztatni azt a kortyot, amivel a száját kiöblíti, pedig a szomjuság majd hogy elepeszti.

»Lájnolás« (szentírás-olvasás) után, ugyis megjön a mama, addig jó lesz viragot kötni bokrétaba. De a Simi egyszerre csak ellillan; megkeríti a Mózsai birsalmáját, amin a mama neve szegfűszeggel ki vagy on tűzdelve. És el-el nézi a mosolygó sárga harapni-valót, szinte a nyála csorog el utána. Aztán meg leteszi. Ne rontsuk el a mama örömet!

Hanem nyughatásuk immár oda van, Jobbról-balról közre fogják az Örzsét.

— Menjünk a mamához!

A Rózika csokorral, a Simi a szegfűszeges birsalmával. Szegénynek az illattól jobb lesz en a »tájnesz«.

A templomban dicsérik az urat, akinek »oly családosak a tettei«. A doktor ur ebéd előtt kívánja az égi malasztot; az új hitközség tervezője fogadkozik, hogy egyenetlenség szítója nem lesz en és a rabbi az engesztelődés napján, mikor »magnemesítjük szíveinket és vétkeink bilincseit lerázzuk«, kéri az istent, ha hitközsége felett ítél, mondja büntelennék, mert »nincs ember a földön oly igaz, aki csak jót tenne«.

»És szól az isten: megbocsátok, amint monda.«

Mikor a szentírás-olvasást megkezdik, a mamának nincs maradása. Hasztalan ajánlanak tőle, a kiknek a földi jó dúsan kijutott, fiók-kinc-eket az emberszeretet oltárára. Ezeknek a szentírás-olvasás, neki a gyerekek kedveskedése csupa emlékeztető.

— Édes kis csibém. — És beteszi a könyvet. Mint annyi más anya, ő is hazafelé igyekszik, de utközben megmustrálja a cifra ruhákat és elgondolja, hogy mint tetszelegnek sorsunk nagy urának!

Hamarosan végez. Szinte ügyet sem vet a »sajmeredász«-gyerekekre, akik a szilvás »bóle«-t olyan mohón nyelik, hogy fulladoznak tőle nekipuffadt képpel.

Halottak emlékét nem szabad lekésni; pedig a »dédi«-ért neki is van imája. A templom felé jövet már özönlenek kifelé, kiknek nincs halottjuk. Oh, azok boldogok, mert a levegő is, meleg bár, de szabad.

És foly, foly az ima tovább. Egyik-másik düledez a nagy ácsorgásban és szinte zokogva szól a dal: »Oda vannak a jámborok és seűki sem kérhet tégedet, mint egykor Sodoma pusztulásánál Ábrahám, midőn 50 igaz helyett utóljára 10 kedvéért kérte a kegyelmet.«

Ólomlabon mulik a nap, mely vezeklésre van szánva. A gyertyák fénye újra homályt osztat és újra fölsír őszintén a záróima dala: »Nyisd meg előttünk égi kapuid, tárd szét kegyelmed kincseit, segíts hát és ne növeszd a mi vívódásunk.«

Mikor a kántor belekap az utolsó »óvinúba«: »Mi atyánk, királyunk, vétettünk ellened...« akkor a kile már a végét kívánná hallani. Nem is ringatja lelkét az elnyuló bús dallamon, de belezúg az első taktusba s a vezérimádkozót (cházen) gyorsabb tempóra egyre nozogatja: »Kegyelmezz és hallgass meg«... Csak a jámborabbja fujja kitartással: »Mi atyánk, királyunk«...

Az asszonyok sebtében pakolnak; az égi mécsesek már ugyis sorra gyuladoznak. Betölt a nap vezekléssel s midőn a lélek megtisztulva táplálékot nyert a jövőbe vetett bizodalomban, táplálékot kíván a megtisztult gycmor is.

Megterül a mesebeli asztal minden otthonban s amig a jámborok az időt jelző, kelő holdat köszöntik a templom udvarán, az alatt pirostra, ropogósra sül a pecsenye s a Rózika meg a Simi épen eleget torkoskodtak az édes palinkából, foszlós jó kalácsból, hogy megkerüljön kedvük.

Aztán mamával, bábival elébe rajoznak a halványképű papának és Mózsinak, akiknek az arczára csak akkor vonul fel teljesen az élet pirossága, mikor a mama is rájuk köszönti csókkal:

— Add meg isten mind a jót, miért fohászkodtál!

És nem lehet az boldog, akinek az isten meg nem bocsájtott...
Haber Samu.

A vezeklés napjaiban.

— A templomokról. —

— Ros hasóno után.

Eddig csaknem minden évben más-más adta tudtomra, hogy megérkeztek a nagy ünnepek. Réges-régen új ruha, új czipó, új kalap volt a vezeklés szezonjának az előhírnöke, majd valami lelki tisztulás jelentkezett ilyen időtájt, azután sok évre rá a sóvárgás abba az otthonba, ahol olyan bensőségesen ülik meg ezeket az ünnepeket és most: — hatalmas sárga plakát, mit hirdárok mellékün és hátukon hordanak, óriási fekete betűkkel kiáltozott az utcán hogy:

— Suvó, suvó midarkéchem horoim, térjete, térjete meg rosz utaitoktól.

Vagyis ahol a Böhm Mátyás sokkal szerényebben megvonuló fehér papirosa tudtomra adja, akár kíváncsi vagyok rá, akár nem, hogy a nála elzálogosított tárgyak három nap múlva elárvereztetnek, ahol Somossy hirdeti a szezon biztos slágerjét, ahonnét; elhangzik a jóságos figyelmeztetés, hogy csak a kulcs jeggyel ellátott szappant vásároljuk, ugyanott veszünk arról is tudomást, hogy közeledik a világ teremtésének az évfordulója, a sófár, a bűnbánás...

Végre is, megszoktuk, hogy minden téren diadalmasan bevonul a reklám, de van bizonyos határa a béketűrésünknek. Ugy ahogy beletörődünk abba, hogy a színházak vasfüggönyeiről felénk ordítson a legszárazabb próza, de az már mégis több a soknál, amikor templomokat vándor plakátok hirdetnek. A közönség nagy része nem tudja, hogy a pótimaházak mögött nem a zsidó hitközség áll és így az istentiszteletek reklamáozását is kész a hitközség durva tapintatlanságául fölróni. Itt tehát magának a hitközségnek kell valamit tennie.

És, ha a pótimaházak dolgában egyéb baj nem volna, mint a vallásos kötelezettségeknek ez az utcán való meghurczolása, akkor könnyű lenne a védekezés, hogy jövőben ilyesféle ne történjék. Egyszerűen a hitközség kimondhatná, amikor az imaházakat engedélyezi, hogy a vállalkozóknak nem szabad hirdetni az utcán. Hogy azonban ők se károsodjanak, meg lehetne nekik azt engedni, hogy a hitközség valamelyik erre alkalmas helyiségében kifüggeszthessék a hirdetményeiket, vagy esetleg a felekezeti lapokban közzétegyék. Erre a megszorító intézkedésre annál is inkább szükség van, mert amint az idén valaki a zeneileg képzett kántorával, a ventilált helyiségével kérkedett a falragaszon, ugy pár év múlva sokkal nagyobb családkekhez lehet szerencsénk, — Iksz vállalkozó minden ovinu után fekete kávé hordoztat körül, Ipszilon, aki talán istenesebb, taliszokat sorsol ki...

Hogy a pótimaházakat állítsa föl maga a hitközség, arról sokat beszéltek már és még sokat lehetne mondani. Ezuttal csak annyit: hogy ez anyagi koczázattal

semmi esetre sem járna. Sőt, a nagy anyagi hasznot át lehetne változtatni erkölcsi nyereséggé, amennyiben sokkal olcsóbbért lennének hozzáférhetőek az imaházak.

*

Végigjártam vagy harmincz rögtönzött templomot. És mind között a legjobb volt a városligeti. Hatalmas ponyvasátor tető nélkül. Akik idejöttek, azok imádkozni jöttek. Hiszen legtöbbjük, egyebet sem tehet, — így hát imádkozik, amikor más ember reggelizik, amikor más ebédel és vacsorázik. Ő imádkozik azok helyett, akik helyette esznek...

A köruton valamelyik pótimaházban nagy vitaközshoz értem. Arról tanakodtak öregek és fiatalok, hogy — vasárnap lévén — kell-e Hanauszén tesuó-t .. mondani. Az öregek váltig mondogatták, hogy ez csak szombatra való ima, a fiatalok vasárnap is el akarták mondani; nem csoda, hiszen annyira aktualis volt ez az ima. Az írástudók — tessék csak a szó legszorosabb értelmében venni — hozták a Sulchán-Áruchot, de mi haszna, az ifjabb nemzedék nem tudta elolvasni. És már pörösködésnek is beillett a disputa, amelynek hogy mi lett a vége, nem tudom, mert megszöktem.

... Nem lehetne egy Sulchán-Áruchot magyar nyelven kiadni? — Szól pedig ez a kérdés némileg az IMIT-nek is.

Apró-cseprő rendetlenségeken nem akadhat meg az ember, amikor pótimaházakban látja azokat. Hanem, amikor például a budapesti zsidó hitközség egyik nagy templomában tapasztalja, akkor már nem lehet a dolgot elhallgatni.

Ime, a száraz tények. A rombach-utczai zsinagógában éppen a kohaniták áldását mondták. A kar tulajdonképpen ott a kántor körül van állandóan. És ennek a karnak a szoprán és alt tagjai — a legtöbb már bar miczvo — olyan jókat nevettek a kohaniták áldásán és a nagyobbak ezt a nevelést olyan bámulatos nyugodtsággal tűrték, hogy szinte hajlandó az ember elhinni, hogy az igazi orthodox isteni tiszteletnek egyik elmaradhatatlan jellege: a rendetlenkedés és a rendetlenség. Mert az utóbbi sem hiányzik ott. Így, hogy többet ne mondjunk: a sófárfuvásnál állandóan három-négy gyerek tartózkodott az emelvényen, pedig lett volna másutt is helyük.

*

Az egyetemi ifjuság templomát Egervárynak egy söresarnokába tették. Ez még hagyján. Hanem szűk a helyiség és a frigiditást egy spanyolfal választja el a konyhától, ahol nagyban csinálták a sertéskarajt káposztával.

Bizony, bizony szoríthatna valamelyik iskolájában a zsidó hitközség helyet egy tisztességes egyetemi templomnak.

*

Ami pedig az imaházak helyét illeti, eszembe jut egy zsidó példaszó. »A rongyból csinálhatsz taliszt, de viszont már nem.« Vagyis profán helyből lehet szent helyet csinálni, de viszont nem. Persze gyakorlatban e szerint eljárni lehetetlen, de talán még sem kellene annyira liberalisnak lenni, hogy az Imperial dalcsarnok helyén is az Urat dicsérjék?

... Egyébként irassunk be mindnyájan az élet könyvébe!...

Hajdu Miklós.

